

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Första Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Upplästes ett inkommet läkarebetyg, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, landshöfdingen *Curry Treffenberg*, lider af katarr i de öfre luftvägarne och af denna anledning är förhindrad att lemna sina rum, intygar
Stockholm den 9 mars 1896.

T. Hwass,
Legit. läkare.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 30 regeringsformen,

statsutskottets memorial n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med afseende å punkterna 1 och 4 af statsutskottets utlåtande n:o 31, angående såväl Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik som inom Riksdagen väckta förslag angående jernvägsbyggnader för statens räkning, samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skärpta straffbestämmelser emot djurplågeri,

n:o 35, i anledning af väckt motion angående sådan ändring i nu gällande lag, att gift person må kunna bereda egen familj förmånen af försäkring å sitt lif, och

n:o 36, i anledning af väckt motion angående tid för kartors och skifteshandlingars återställande till skiftesmannen i vissa fall.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 1 och 2 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 33.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 7 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Mom. a).

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.*

Herr statsrådet Wersäll: Då Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt proposition angående förbättring af lönevilkoren för postvaktbetjente, finner jag det naturligen mycket tillfredsställande, att utskottet erkänt behovet af en löneförbättring för desse betjente och tillika att utskottet så till vida godkänt Kongl. Maj:ts proposition, att det tillstyrkt bifall till densamma i hvad den angår förhöjning af minimitraktamentet för ordinarie postvaktbetjente.

I ett afseende har dock utskottet varit af annan mening än Kongl. Maj:t, nemligen rörande det af Kongl. Maj:t föreslagna andra ålderstillägget för postvaktbetjente. Utskottet har hemställt om afslag å detta ålderstillägg, men i stället förordat en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan pätt Kongl. Maj:t må för nästkommande års Riksdag framlägga förslag till inrättande af nya ordinarie postvaktbetjentbefattningar till det antal, som, med den inskränkning nödig sparsamhet bör föranleda, må befinnas lämpligt för beredande å extra ordinarie vaktbetjente af en något tidigare befördran till ordinarie befattninge.

Jag vill ingalunda bestrida det rigtiga deri, att ett större antal extra ordinarie postvaktbetjente må snarare, än nu är förhållandet, komma att uppföras å ordinarie stat. Jag anser en sådan åtgärd till och med vara synnerligen önskelig, men äfven om denna åtgärd kommer att vidtagas, är det tydligt, att de äldre postvaktbetjente ingalunda äro dermed hjälpta. Jag tror, att den fråga, som nu bör vara för handen, är, huru vida desse postvaktbetjente nu hafva tillräcklig aflöning eller huru vida aflöningen för dem blifver tillräcklig derigenom, att minimitraktamentet något höjdes. Då Kongl. Maj:t framstälde sin proposition, skedde detta derför, att Kongl. Maj:t var öfvertygad om att särskildt de äldre postvaktbetjentes aflöning var för ringa för att kunna bereda dem en anständig bergning. Den högsta aflöning, hvartill postvaktbetjente, som icke äro anstälde såsom brefbäreförmän i Stockholm, kunna komma, är 1,384 kronor, och af de,

som nu finnas, är det endast ett fåtal, hufvudsakligen i Stockholm och Göteborg anstälde, som kan nå till nämnda belopp. Den lägsta aflöningen skulle komma att uppgå, allt efter som vaktbetjent är stationerad söder eller norr om Dalelfven, till kronor 919: — å kronor 973: 75 eller med tillägg af ett ålderstillägg till respektive kronor 1,019: — och kronor 1,073: 75. Man kan ju möjligen invända, att en sådan aflöning utgör, såsom uttrycket lyder i statsutskottets utlåtande, en temligen tillräcklig inkomst, synnerligen om man fäster afseende vid att postvaktbetjente icke behöfva några särskilda kunskaper eller behöfva aflägga någon särskild examen. Men å andra sidan bör besinnas, att den aflöning, till hvilken postvaktbetjente kunna komma, erhålla de först vid en temligen hög ålder, och sitt ålderstillägg få de först vid i medeltal 38 års ålder och 12 å 13 års oförvitlig tjänst. Vidare bör man besinna, att desse postvaktbetjente utgöras af utvaldt folk, som gjort sig känt för pålitlighet och redbarhet och att postverket har rätt att taga hela deras tid i anspråk. Och om man härjemte betänker, att de äldre äro gifta och hafva familj, tror jag mig ega skäl för min farhåga, att äfven med iakttagande af sparsamhet den största delen af desse statstjenare lida af ekonomiskt betryck.

Jag tror därför, i motsats mot statsutskottet, att det af Kongl. Maj:t föreslagna andra ålderstillägget är synnerligen af behovet påkalladt; och jag ber, att kammaren, innan den fattar sitt beslut i saken, ville välvilligt taga frågan under ompröfning. Då jag icke har rätt att här framställa något yrkande i ämnet, hoppas jag, att någon annan i denna kammare ville göra det.

Herr Rodhe: Jag är villig att genast efterkomma den maning, som ställes till kammaren af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, och vill således yrka afslag å utskottets betänkande, i hvad det innefattar afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente. Jag skulle helst vilja vara med om att förorda bifall till herr Hedins motion i ämnet, emedan jag anser, att den aflöning, som består åt dessa postvaktbetjente, icke står i rätt förhållande till det arbete och den ansträngning, deras tjänstgöring kräfver, eller till det ansvar, den medför. Utskottet har visserligen uttalat den mening, att den aflöning, som tillkommer postvaktbetjente, borde anses tillräcklig, då den kan uppgå till 1,384 kronor om året, men utskottet har icke tillika erinrat om, att det är så ytterst få, som komma upp till denna aflöning, och att de allra flesta, såsom herr finansministern nämnde, måste stanna vid en aflöning, hvilken understiger detta belopp med mer än 300 kronor — en aflöning, som knappast kan anses tillräcklig för det trängna och ansvarsfulla arbete, de hafva att utföra, och hvaraf vi dagligen skörda fördelarne.

Jag skulle således, såsom jag nämnde, helst velat understödja herr Hedins förslag, men då jag i likhet med utskottet anser, att detta bör underkastas en noggrannare pröfning, och då jag är övertygad om, att generalpoststyrelsen, om hvars välvilja mot de underordnade i verket jag icke hyser något tvifvel, skall, då den anser

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.*

(Forts.)

tiden dertill inne, framkomma med ett förslag till förbättring af postvaktbetjentes aflöning, så skall jag inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i hvad det rör det andra ålderstillägget till äldre postvaktbetjente.

Medan jag har ordet, skall jag anhålla att få yttra något äfven med afseende å en annan afdelning, en högre klass af tjenstemän inom postverket, eftersom jag knappast vid de andra momenten i punkten får tillfälle att tala derom. Något yrkande ämnar jag visst icke framställa. Hvad jag vill säga gäller de extra biträdena inom verket. Jag tror, att äfven med afseende å denna afdelning af tjenstemän missförhållanden förefinnas, som borde rättas. Disproportionen mellan extra och ordinarie framträder kanske ännu skarpare i denna afdelning än i fråga om betjente. År 1894 voro i postverket anstälde 480 extra ordinarie biträden mot 477 ordinarie tjenstemän. Nu torde i fråga om dessa extra ordinarie biträdens ställning och aflöning mycket vara öfrigt att önska. Det dröjer i regel omkring aderton år, innan de få ordinarie befattning, och kunde de blott vara säkra om att, sedan de blifvit utexaminerade såsom postelever, de genast skulle blifva extra biträden, skulle de hafva åtminstone någon trygghet för sin framtid, men nu kan det dröja ganska länge, innan de blifva extra biträden, beroende på den tillfälligheten, huru vida på den plats, der den ene eller andre blifvit anställd, händelsevis yppar sig behof af nytt, extra biträde. Det borde väl vara så ordnad, att uppkomna ledigheter bland de extra biträdena kungjordes till ansökning för alla postelever i landet, så att icke utnämningarna till dessa anställningar blefve beroende på ren tillfällighet. Äfven måste det anses synnerligen önskvärdt, att de extra biträdenas aflöning blifver höjd. Jag kan visserligen icke framlägga några siffror rörande deras aflöningsförhållanden, men jag har från trovärdigt håll fått uppgifter om att dessa löneförhållanden skulle vara sådana, att de i många fall icke kunna utesluta allvarliga bekymmer för personernas existens och framtid.

Såsom jag nämnde, vill jag icke framställa något yrkande i fråga om dessa extra biträden; jag hyser det förtroende till generalpoststyrelsen, att den skall taga äfven deras sak om hand, och med hvad jag nu yttrat har jag blott åsyftat att anbefalla den åt kammarens välvilja, när frågan kommer före.

Nu inskränker jag mig, såsom sagdt, till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag rörande det andra ålderstillägget. Statsutskottets förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ökning af antalet ordinarie tjenstebefattningar skall jag icke motsätta mig, ehuru jag anser en sådan skrifvelse vara temligen onödig. Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts förslag beträffande ifrågavarande ålderstillägg och i öfrigt till utskottets förslag.

Herr Billing: Det är mycket behagligare att tala till förmån för en löneförhöjning än att tala mot en sådan, ty en hvar skulle naturligtvis lifligt önska, att alla tjenstemän, både lägre och högre, kunde få de löneförhöjningar, de sjelfva önska och anse för sig behöfliga. Men när man fått till uppgift att granska framställningar om löne-

förbättringar åt *en* tjenstemannacorps, kan man icke pröfva dessa utan att taga hänsyn till *andra* likställda tjenstemannacorpsers vilkor. När Kongl. Maj:ts förslag till löneförbättring åt postvaktbetjente förelåg till behandling i statsutskottet, ömmade utskottet mycket för dessas ställning och önskade att bereda dem större förmåner, än de hittills haft. Två olika vägar funnos att välja emellan för att åstadkomma en sådan förbättring, hvaremot ingen i utskottet ansåg, att man kunde eller borde gå båda vägarne, eller bifalla herr Hedins motion, hvilken gick vida längre, än man kunde följa med, om man skulle tänka på andra med postvaktbetjente likstälde tjenstemän. De två vägar, mellan hvilka man kunde välja, voro den ena att förorda ett nytt ålderstillägg och den andra, att ett antal extra ordinarie betjente öfverflyttades på ordinarie stat. Herrarne inse lätt, att dessa två vägar icke leda alldeles till samma mål, derför att, om ett ålderstillägg beviljas, detta bereder fördel för de äldre postvaktbetjente, då deremot den andra, den af utskottet anvisade vägen, närmast leder till fördel för de yngre. Men indirekt hjälpas ju äfven de äldre i tjensten, om också icke de nu, utan de i en framtid äldre, derigenom att de i början af sin tjenstebana få en bättre ställning, än de hittills haft. Om också de båda vägarne till en början skulle synas parallela med hvarandra, löpa de således till sist tillsammans.

Svaret på frågan, hvilken af dessa vägar man bör välja, måste hänga på den frågan: är de nuvarande äldre postvaktbetjentes löneställning sådan, att den kan anses någorlunda tillfredsställande, eller bör den nödvändigtvis förbättras? Svaret på denna fråga beror naturligtvis på en annan fråga, nemligen denna: hurudana äro de äldre postvaktbetjentes löneförmåner? Herr finansministern begick i afseende härå ett litet misstag. I fråga om postvaktbetjentes minimiinkomster menade han sig taga siffrorna från Kongl. Maj:ts proposition, men tog dem i sjelfva verket från utskottets förslag, så att, när han sade hvad minimiinkomsterna skulle blifva enligt Kongl. Maj:ts förslag, han i sjelfva verket uppgaf, hvad de skulle vara enligt utskottets förslag. — Hvad hafva nu de äldre betjente i aflöning? Jo, sedan de erhållit sitt ålderstillägg, blir minimiinkomsten söder om Dalelfven 1,019 kronor och norr om Dalelfven 1,073 kronor 75 öre. Skillnaden beror på olikhet i dagtraktamentet. Maximiinkomsten är 1,384 kronor, och, om man härtill lägger arfvodet för det fåtal, som här i Stockholm hafva brefbäreförmåns aflöning, stiger den till 1,504 kronor. Maximum 1,384 kronor hafva 67 vaktbetjente. Nu förekom det utskottet — och jag vädjar till kammaren, om icke utskottet härutinnan har rätt — som om det för vaktbetjente icke är så synnerligen dåligt att hafva en aflöning af minimum 1,019 kronor, respektive 1,073 kronor 75 öre, och maximum 1,384 kronor. Man måste besinna, att dessa vaktbetjente icke haft någon särskild kostnad för sin utbildning och att inga särskilda kompetensfordringar ställas på dem utom att de skola vara pålitliga. Det föreföll utskottet, som om dessa löneförmåner icke vore så ringa i och för sig, och ännu mindre vore det, om de jemföras med hvad andra likställda tjenstemän hafva. Man skall tänka på sådana corpsar som en annan i detta betänkande omtalad, kronojägarcorpsen eller på jernvägs-

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

betjeningen utåt linierna, eller på en sådan corps som folkskollärare-corpsen o. s. v. Alla dessa nu nämnda corpser hafva det sämre ställt än postvaktbetjente. Det är alldeles tydligt, att det vore mycket önskligt, om man kunde höja lönerna utefter hela linien, men icke kan man väl höja en tjänstemannacorps' aflöning utan att taga hänsyn till andra likställda corpsers.

Till följd häraf syntes det utskottet, som om löneförbättringen icke borde vinnas på den af Kongl. Maj:t föreslagna vägen, utan att det vore riktigare att gå den andra, och utskottet ansåg detta så mycket hellre, som generalpostdirektören i underdånigt utlåtande förklarar, att han ansåge utvägen att förvandla extra vaktbetjente till ordinarie visserligen vara mycket önskelig, men att, då han icke hade förhoppning att vinna framgång åt en framställning i sådant syfte, han funnit sig böra välja den andra utvägen. Nu har utskottet deremot valt den af generalpostdirektören först anvisade vägen, och jag anser, att utskottet härför haft ett ytterligare stöd i den allmänna grundsatsen, att det icke är riktigt att använda extra ordinarie tjänstemän till att sköta ordinarie befattningar i fall, som icke äro beroende på tillfälliga behof, utan äro af permanent natur.

Ehuru jag för min del visst unnar postvaktbetjente så mycket som möjligt, kunde jag icke, då jag i utskottet skulle besluta i ämnet med ansvar åt olika håll, annat än gilla, hvad utskottet i denna punkt föreslagit; och anhåller jag att dertill få yrka bifall.

Herr Stråle: Jag anhåller att få åberopa de sakrika skäl, som redan anförts af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Tjenstgöringen i Stockholm är ju för postvaktbetjente af vida skiljaktig beskaffenhet mot å andra ställen i vårt land. Distrikten äro här ganska stora; husen äro på bra många ställen mycket höga. Det är icke ovanligt för en postvaktmästare att få gå 4—5 trappor upp, då han skall aflemna bref. Tjenstgöringen är verkligen här mycket sträng. Men vidare äro, såsom alla veta, hyrorna i Stockholm särdeles höga och lefnadsomkostnaderna likaledes höga. Jag tror därför, att en postvaktmästares ställning är sådan, att han är i stort behof af att man tillser, att han får en skälig aflöning. Det är visserligen ganska vackra siffror, som den senaste talaren framlade, men huru länge få icke postvaktmästarna vänta på sin lön? En postvaktmästare får gå många år såsom extra, och innan han hinner upp till den högre aflöningen, är han redan gammal karl. Såsom vi alla erfarit, pågår en allmän rörelse hos arbetsklassen med syfte att genomdrifva dess fordringar på högre aflöning och kortare arbetstid, och denna rörelse torde vara väl förtjent af vår uppmärksamhet. Jag vill hoppas, att den kommer att utveckla sig på ett lyckligt sätt, men jag tror, att vi äfven vid afgörandet af den fråga, som nu är före, böra fästa något afseende vid denna allmänna sträfvan bland arbetsklassen.

Generalpoststyrelsen har mycket stränga fordringar på postvaktmästarna. Jag har personligen haft tillfälle, då det varit fråga om kandidater, som jag föreslagit, att se hvilka dessa fordringar äro,

liksom äfven att iakttaga hvilken lång tid dessa vaktmästare få gå såsom extra, sedan de blifvit antagna.

Postvaktmästarna äro vidare i den säregna ställning, att de icke hafva tillfälle till någon extra förtjenst. Postvaktmästarens tid är så upptagen, hans sysselsättning så ansträngande, att han icke är i tillfälle att på sina få lediga timmar bereda sig någon extra inkomst. Detta förhållande eger dock icke rum med afseende å någon af de andra klasser, med hvilka man ansett postvaktmästarna vara likställda. Skulle man göra en jemförelse emellan postvaktmästarna och våra vanliga vaktmästare, hvilkas förhållanden jag känner ganska väl till, så är skillnaden mycket betydlig. Jag tror ock, att det vore lämpligt, att postvaktmästarna erhöles en sådan ställning, att de icke behöfde allt för mycket afundas sina kamrater i andra verk i Stockholm.

Kammaren står, såsom jag hoppas, i begrepp att godkänna berättigade anspråk på anslag till stora belopp och bör då icke, synes det mig, i denna jemförelsevis obetydliga fråga underkänna trognas tjenares kraf på en förbättrad lefnadsställning. — Jag ber att få instämna i herr Rodhes yrkande.

Herr Rodhe: Jag har begärt ordet med anledning af hvad den näst siste ärade talaren yttrade derom, att man borde taga hänsyn till likstälde tjenstemannaklasser, då man vill besluta om löneförhöjningar. Det är just hänsyn härtill, som förmått mig att framställa det yrkande, jag gjorde. Herr Billing nämnde särskildt jernvägstjenstemän, och jag medgifver, att han i afseende å desse kan hafva rätt. De äro verkligen i en ogynsamare ställning än postvaktbetjente, och derfor vore det också önskvärdt, om en löneförbättring blefve dem beredd; men hvad folkskoleläraryne angår bestrider jag, att det är riktigt jemföra postvaktbetjente med desse. Möjligtvis kan en jemförelse göras mellan postvaktbetjentes i städerna löneformåner och vissa folkskoleläraryne på landet löneformåner, men lefnadskostnaderna äro ju på dessa båda ställen väsentligt olika, hvilket gör, att bedömandet af dessa aflöningsformåner måste blifva olika allt efter som man afser stad eller land. I städerna hafva folkskoleläraryne i allmänhet vida större aflöning än postvaktbetjente. Han nämnde deremot icke tullvaktmästarecorpsen. Jemför man postvaktbetjente med denna corps, så finner man, att de i afseende å aflöning stå betydligt under densamma. Herr Stråle erinrade om vaktmästarna i Stockholm och det med all rätt. Vaktmästare i riksbanken hafva en lön af mellan 1,400 och 2,000 kronor, och det är väl icke riktigt, att postvaktbetjente hafva lägre lön än desse, hvilka äro sysselsatte blott några timmar om dagen, då postvaktbetjente äro upptagna hela dagen. Således torde just hänsyn till likstälde tjenstemannacorpsers aflöningsförhållanden vara ett skäl för kammaren att besluta en höjning af postvaktbetjentes löner.

Herr Billing erinrade vidare om att olika löner gäfvos åt dem, som voro stationerade norr eller söder om Dalelven. Detta gifver mig anledning att påpeka ett förhållande inom postverket, som väl borde rättas, det förhållandet nemligen att de postvaktbetjente, som hafva anställning i Stockholm, Göteborg, Norrköping och Malmö samt

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)* andra större städer söder om Dalelven, erhålla en lägre aflöning än de, som vinna anställning norr om Dalelven, churu de borde hafva högre lön, då lefnadskostnaderna i nämnda större städer äro högre.

Herr Philipson: Då jag ber att få instämma i det yrkande, som här framstälts af flere talare, om bifall till Kongl. Maj:ts förslag, har jag till hvad desse talare anfört föga att tillägga. Jag ber dock få påpeka ett skäl, som af de föregående talarne högst obetydligt berörts, ett skäl, som emellertid synes mig utgöra en fullgiltig grund för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Man har här talat om postvaktbetjentes arbete i förhållande till andra tjenstemannacorpser, men man har, synes mig, allt för litet betonat det ansvar, som hvilat på dessa postvaktbetjente. Genom deras ordentlighet, redbarhet och pålitlighet är det som den korresponderande allmänheten bör kunna hafva fullkomlig trygghet för att få sin post på ett tillfredsställande och säkert sätt expedierad, en omständighet, som synnerligen för oss affärsmän är af allra största vikt.

Jag har endast velat tillägga detta såsom ett ytterligare skäl för mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i nu föreliggande punkt.

Herr Tamm, Hugo: Under det att jag ber få instämma i hvad herr Billing yttrade, vill jag påpeka två argument, som senast framkommit, men hvilka icke hålla streck. Det ena, jag härmed afser, är det, som herr Rodhe åberopade, i det han anmärkte, att postvaktbetjente vore i afseende å lönevilkoren så fördelade, att de allt efter som de voro anstälde norr eller söder om Dalelven uppbure 1 krona 15 öre eller 1 krona i dagtraktamente, och att detta vore en norm, som icke passade för postvaktbetjente i de större städerna. Det förhåller sig icke heller så. Dessa mindre dagtraktamenten gälla icke i de större städerna, utan der hafva allesammans högre traktamenten. Dessa variera till sitt belopp i de större städerna. Sålunda äro i Stockholm och Göteborg postvaktbetjente uppdelade i fyra klasser med dagtraktamenten af lägst 1 krona 25 öre, så 1 krona 50 öre, 1 krona 75 öre och högst 2 kronor. Det är således en fullkomligt kvalitativ ökning just på grund af de högre lefnadskostnaderna.

Det andra argumentet, jag afsåg, var det, som den senaste ärade talaren nämnde, då han framhöll, hurusom just af postvaktbetjente fordrades så stor pligtuppfyllelse. Jag tror, att detta var ett ganska farligt yttrande, att säga, det pligtuppfyllelse fordras af blott denna klass af tjenstemän. För mig har det varit klart, att detta var något, som fordrades af alla klasser. Såsom ett exempel skall jag framtaga hvad herr Billing anförde rörande kronojägarna, hvilka utgöra en mycket svårare kontrollerad och lägre aflönad klass än postvaktbetjente. I de nordligaste länen hafva kronojägarna i lön 400 kronor och i tjenstgöringspenningar 150 kronor samt reseersättning 150 kronor och i bostadsersättning 100 kronor, således i lön och tjenstgöringspenningar — allenast 550 kronor. I Vermland äro tjenstgöringspenningarna 100 kronor, så att der uppgå motsvarande belopp till allenast 500 kronor. I de öfriga länen hafva de blott 400 kronor.

Nu hemställer, jag om icke desse tjänstemän, med mycket svårare kontroll och bevakning, stå på ett ofantligt mycket större prof i afseende å sin pligtuppfyllelse än dessa jemförelsevis lätt kontrollerade postvaktbetjente. Jag kan icke annat än instämma i hvad herr Billing anförde derom, att dessa senare, som under 7,6 års extra tjänstgöring betalas med cirka 700 kronor, sedan som ordinarie få öfver 1,000 kronor och på alderdomen en pension af 550 kronor, i jemförelse med andra arbetare redan hafva en ganska god ställning. Vi kunna ju också jemföra deras löner med de vanliga dagspenningarne och arbetsprisen på många andra håll, och vi måste då erkänna, att förhållandena icke äro så ömmande för dessa betjente som i åtskilliga andra fall. Då nu utskottet valt *den* utvägen att hjälpa dem, att det velat bereda de extra ordinarie postvaktbetjente utväg att förr komma till en fast anställning, synes det mig, att utskottet bjudit goda skäl för sin mening, och yrkar jag bifall till utskottets hemställan i detta moment.

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

Herr Rodhe: Jag är mycket villig att erkänna, att jag gjorde mig skyldig till en felsägning, då jag sade, att postvaktbetjente vore i de större städerna lägre aflönade, än om de vore stationerade norr om Dalelven. Mitt yttrande afsåg egentligen icke betjente, utan extra ordinarie biträden, och med afseende å dessa vet jag, att de icke hafva högre godtgörelse söder om Dalelven än norr om Dalelven, fastän de blifvit stationerade i de större städerna.

Den siste ärade talaren har också framhållit, att aflöningen för postvaktbetjente måste anses vara tillräcklig. Det är mycket svårt att göra en bestämd beräkning angående tillräckligheten af en aflöning. Jag ber dock att få hänvisa till den petition, som i höstas inlemnades till Kongl. Maj:t af postvaktbetjente till generalpoststyrelsen, och hvori anställas ganska noggranna beräkningar angående kostnaderna för ett medelstort hushåll. Jag tror icke, att dessa beräkningar kunna anses vara i väsentlig mån origtiga eller att de anspråk, som i denna petition framställas, äro öfverdrifna. För ett par dagar sedan såg jag äfven en notis i tidningarna af innehåll, att byggmästareföreningen här i staden hade för timmermans- och snickaregesäller fastställt en aflöning af 35 öre per timme, och detta gör för tio timmars arbete om dagen, hvilket också fastställdes, 1,100 å 1,200 kronor, hvartill kommer möjligheten att genom öfverarbete öka denna inkomst. Är det nu billigt, att man ställer postvaktbetjente i lägre vilkor, än dessa timmermans- och snickaregesäller ega?

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förvarande del.

Herr Leman: På grund af den temligen noggranna kannedom, jag har om postvaktbetjentes ekonomiska ställning, åtminstone i min hemort, och de synnerligen stora svårigheter, de der hafva att försörja sig och sin familj, får jag till alla delar tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Här har af några talare åberopats, att det finnes andra klasser af tjänstemän, som icke hade bättre vilkor än dessa. Konseqvensen

*Ifrågasatt
ytterligare
ålderstillägg
för postvakt-
betjente
m. m.
(Forts.)*

häraf synes mig emellertid icke fordra att, under erkännande af att postvaktbetjentes ställning borde förbättras, dock låta denna vara dålig, därför att andra hafva en dålig ställning, utan konsekvensen borde vara den, att man skulle förbättra ställningen äfven för de andra.

Jag instämmer i det af herr Rodhe framställda yrkandet.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande moment yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr Rodhe, att kammaren skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente och bifalla hvad utskottet i öfrigt hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Stråle m. fl. begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 2 mom. a) i sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg för postvaktbetjente och bifalles hvad utskottet i öfrigt hemställt i momentet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—71;

Nej—55.

Mom. b) — g).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3—16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Herr Tamm, Hugo: Jag hade kanske icke tillsammans med herr Wijk reserverat mig i denna punkt, så vida icke inom utskottet voringen verkligen utfallit starkare för den åsigt, jag och herr Wijk förfakta, än som synes af sjelfva betänkandet. Den vann nemligen ganska lifligt understöd från både Första och Andra Kammarens utskottsledamöter, ehuru endast vi två stå kvar såsom reseranter.

Det är ju klart, att, när det gäller ett anslag af denna natur, jag med mitt lifliga intresse för skogsfrågan skall vara glad åt den höjning, som Kongl. Maj:t här föreslagit, ehuru jag å andra sidan måste bekänna, att jag icke vågar i allo hysa de stora förhoppningar om lyckliga resultat af detta anslag, som man kanske i allmänhet gör. Derom hafva för mig vittnat allt för mycket de många försök, som gjorts med plantering af marker och af hvilka ej nu synes ett spår. När planteringen eller sådden ej gått väl till första gången, har man ofta nog icke brytt sig om att hjälpa upp den; en och annan spridd planta vittnar under några år, att ett experiment gjorts, men slutligen lössläppas hopar af får och andra kreatur, som taga hvad öfrigt är. Det är naturligt, att för skogens återväxt fordras mycket mera än *en* plantering, *en* sådd — planteringen behöfver nemligen hjälpas upp och sedan under längre tid skyddas. Men då Kongl. Maj:t föreslagit att höja ifrågavarande anslag till så stort belopp som 50,000 kronor, har Kongl. Maj:t dervid fogat ett vilkor, nemligen att redogörelse för det anvisade statsbidraget skall ingifvas till Konungens befallningshafvande. Ett ingifvande af denna redogörelse först och främst till Konungens befallningshafvande torde ju vara fullt i sin ordning, då Konungens befallningshafvande skall intaga redogörelse härom i sin femårsberättelse. Men en annan fråga är den, huru vida det är i enlighet med vanlig ordning eller åtminstone med det bruk, som annars gäller inom statsförvaltningen, att ett sådant här anslag, som skall gifvas till enahanda belopp som det, hvarmed landsting eller hushållningssällskap till samma ändamål bidrager, skall bestämmas endast efter landstingets eller hushållningssällskapets *anvisning*. Det är egentligen härvid, som jag anser, att något mera borde fordras. Det är ej för mycket begärtdt, att äfven till den myndighet — här Kongl. Maj:t — som fördelar detta anslag, för hvarje år ingifves berättelse om, huruledes detta anslag blifvit användt. Det är nemligen nu så föreskrifvet, att Kongl. Maj:t skall fördela detta anslag hvarje år och skall göra det på förslag af domänstyrelsen; men domänstyrelsen har ingen som helst underrättelse om, huru detta anslag verkligen blifvit *användt*. I en del län är det så, att hushållningssällskapen lemna sitt anslag till landstinget, som genom en komité sköter om det hela. På andra ställen är det hushållningssällskapen, som förvalta de till skogsodlingens främjande anslagna medlen inom länet. Härom är naturligtvis intet att säga, men då från hvarken landsting eller hushållningssällskap någon redogörelse inlemnas till Kongl. Maj:t, saknar denne såväl som domänstyrelsen all ledning af anslagens användning vid den fördelning, som för påföljande år skall ske.

*Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.*

Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.
(Forts.)

Jag har benäget fått dels från domänstyrelsen och dels från chefen för landtbruksstyrelsen uppgifter, från den förra huru landstingens och hushållningssällskapens anslag äro anvisade, samt huru på denna grund fördelningen af anslaget är gjord; och från landtbruksstyrelsen har jag mottagit en uppsats på hvad *den* vet, nemligen huru utgifterna af hushållningssällskapen äro använda. Då jag icke fått reda på, huru de landsting, som anslagit medel och uppburit statsanslag, använt dessa, har jag ej varit i stånd att fullt exakt och fullständigt undersöka i hvad förhållande statsanslagen stå till hvad inom olika län verkligen blifvit använt till skogsodlingens främjande. Sådana emellertid uppgifterna äro, äro de ej utan intresse för föreliggande frågas bedömande. I ett län t. ex. uppgifvas utgifterna för år 1892 till 2,700 kronor, för år 1893 till 2,100 kronor och för år 1894 till 2,200 kronor; men anvisningen tyckes i detta län hafva varit 2,500 kronor från hushållningssällskapet, och på den grund har detta län tilldelats ett lika stort statsanslag som de län, hvilka för ändamålet använt flera tusen kronor. Om man gör en uträkning, finner man, att inom ifrågavarande län, trots anvisningen på 2,500 kronor, under ofvanstående år endast respektive 1,000 — 500 — 700 kronor endast deraf verkligen användts mot statsanslag af 1,659 — 1,710 — 1,579 —.

Tager jag ett annat län, ser det ännu egendomligare ut. Der är nemligen statsbidraget för år 1892 830 kronor, men man har icke för skogsodling använt mera än 893 kronor, således icke stort mer än sjelfva statsbidraget. Under år 1893 utgjorde statsbidraget 855 kronor och användes 964 kronor, således blott omkring 100 kronor öfver statsbidraget. År 1894 har det gifvits i statsbidrag 789 kronor och användts 1,203 kronor. I detta län är, så vidt jag kan se, från hushållningssällskapet anvisadt ett anslag af 1,000 kronor.

Jag kan således icke finna annat, än att, då dessa anslag skola gifvas efter den bestämda grunden af högst hälften af den beräknade utgiften, det är med god ordning öfverensstämmande, att, liksom redogörelse ingifves till Konungens befallningshafvande, äfven rapport om användningen ingifves till Kongl. Maj:t eller — hvilket här är detsamma — till domänstyrelsen, emedan Kongl. Maj:t i allt fall remitterar frågan till domänstyrelsen för att erhålla förslag till fördelningen. Sker ej detta, blir ej fördelningen reglerad efter »användning», så begås en orättvisa mot de län, som verkligen använda hälften eller mera — men få mindre, än de kunde få, emedan andra län få sitt anslag efter anvisning — och reservera i sin kassa, hvad ej användes. Det är således *dels* för god ordnings skull, *dels* för att undvika oriktig användning, *dels* för att detta anslag må komma till största nytta, som jag anser, att beslutet bör fattas i enlighet med herr Wijks och min reservation, då slutklämman skulle lyda »äfvensom att efter årets utgång redogörelse öfver anvisade statsbidragets och de af landsting och hushållningssällskap beviljade anlagens användning af vederbörande afgifves såväl till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet som till domänstyrelsen;» — och detta så mycket mera, som allmänheten ju derigenom skulle få tidigare del af huru detta anslag användts än genom Konungens befallningshafvandes femårs-

berättelser, då, enligt den instruktion, som är gifven för domänstyrelsen, denna är pliktig att *ärligen* utgifva berättelse, hvaruti äfven redogöres för detta anslag.

*Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.*
(Forts.)

Herr Billing: Trefligare uppgift kan man verkligen hafva än att såsom ordförande på andra afdelningen inom statsutskottet ex officio försvara utskottets hemställan i alla punkter på en hufvudtitel, i fråga om hvilka man ofta har den mest minimala sakkunskap; men särskildt obilligt blir det att försvara ett utskottsbetänkande, då man sjelf i statsutskottet röstat mot detsamma, såsom händelsen i detta fall varit med mig. Jag röstade med herr Tamm, men ansåg icke frågan vara af den vigt, att jag ville anteckna mig såsom reservant. Emellertid skall jag nu tala om hvilka skälen varit dertill, att utskottets framställning lyder såsom den lyder och icke såsom herr Tamm föreslagit.

Det första skälet var det, att utskottets pluralitet tyckte sig i herr Tamms framställning förnimma någon liten prickning mot landstingen och hushållningssällskapen och deras sätt att tillse, huru dessa anslag för skogsodlingar användas.

Det andra skälet var det, att man icke ville åläggas att inkomma med redogörelser till domänstyrelsen, emedan man fruktade, att det skulle vara det första steget till att sedan få domänstyrelsen såsom myndighet öfver sig i fråga om sin skogsvård. Jag har icke reda på, hvarför man är rädd för att få domänstyrelsen inblandad i sina skogsodlingsföretag, men säkert är, att i synnerhet ledamöterna från Andra Kammaren voro synnerligen missbelätta vid utsigten, att domänstyrelsen skulle blanda sig i deras sätt att använda dessa anslag.

Nu må de herrar, som förstå saken, öfverväga, huru vida denna farhåga är berättigad eller icke — jag tilltror mig icke att göra det; men då nu frågan i alla fall tydligen är af mycket ringa betydelse, och då herr Tamms förslag väckt ganska varmt och lifligt motstånd på somliga håll, synes det mig, som om jag ändå hade tillräcklig grund för att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wijk: Då jag jemte herr Tamm antecknat mig som reservant, skall jag bedja att få säga skälen dertill.

Det synes mig nemligen alldeles klart, att, då staten lemnar anslag med vissa vilkor, staten äfven blir i tillfälle att se, huru vida dessa vilkor uppfyllas. Detta kan naturligtvis icke ske på annat sätt, än att redogörelser lemnas icke allenast för de anslag, som staten lemnar, utan äfven för de anslag, som lemnas af hushållningssällskap eller landsting. Dessutom är det alldeles gifvet, att det för hushållningssällskapen och landstingen är mycket lättare att lemna uppgift på utgifterna från den gemensamma kassan, än om, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, redogörelse endast skall lemnas för statsanslaget, i hvilket senare fall från räkenskaperna skulle utplockas, hvad som användts af statsanslaget.

Herr vice talmannen: Då den ärade ordföranden på andra utgifts-afdelningen upplyst derom, att det var en bestämd obenägenhet hos

*Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.*
(Forts.)

utskottsledamöterna från Andra Kammaren att biträda den af herr Tamm afgifna reservationen, och det således är antagligt, att Andra Kammaren kommer att biträda utskottets förslag, vågar jag hemställa, huru vida det kan vara skäl att för en så obetydlig skiljaktighet kamrarna stanna i olika beslut, hvilka sedermera skulle sammanjemkas. Jag anser visserligen icke, att den af herr Tamm afgifna reservationen skulle medföra någon olägenhet, det blefve blott litet mer mångskrifveri, och jag upprepar dervid — hvad jag förut sagt — Geijers bekanta yttrande: »Verlden skall förgås i papper.» Derför fruktar jag allt, som åsyftar ytterligare skrifveri. Att hushållningssällskapen och landstingen skola aflemna redogörelse för, huru de använda sina *egna* medel, kan jag icke finna vara af behovet påkalladt. De skola aflemna redogörelse till de myndigheter, som ega utöfva tillsyn öfver medlens användande, men att de derjemte skola behöfva ingifva redogörelse till domänstyrelsen, finner jag aldeles icke vara berättigadt, och enär det är antagligt, att Andra Kammaren kommer att biträda statsutskottets förslag, får jag för min del yrka bifall till det samma, och jag gör det med mera allvar, än den ärade ordföranden på afdelningen tycktes göra.

Herr Tamm, Hugo: Jag ber endast att få rätta en uppgift af den ärade ordföranden på afdelningen. Det var visst icke alla ledamöter af Andra Kammaren, som satte sig mot reservationen. Men det medgifves, att det var två eller tre, som gjorde det med mycken ifver. Vid voteringen var det tre eller fyra af Andra Kammarens ledamöter, som voterade för denna mening.

Jag hemställer ändå till herrarne, om det icke är den fundamentala meningen, att, då det är bestämdt, att statsbidrag skall gifvas med hälften, detta icke skall ske efter en anvisning, som är fiktiv och som man aldrig vet, om eller huru den går ut, utan efter det verkliga behovet? Och huru skall Kongl. Maj:t kunna utröna hvad som är det verkliga behovet i detta fall, om Kongl. Maj:t eller den myndighet, som skall föreslå fördelningen, aldrig får se eller veta, huru anslaget blir använt? Det synes mig såsom det naturligaste, att anslag gifvas åt länen i det förhållande de verkligen användas och att icke ett län beröfvas ett större anslag, som det skulle kunna få och behöfva, därför att inom ett annat län landstingets eller hushållningssällskapets anvisning varit så stor, emedan man hoppats att kunna använda den, men sedermera icke använt den.

Herr Odelberg, Theodor: För min del kan jag icke förstå, hvarför anslaget till skogsodlingens befrämjande blifvit stäldt i ett sådant undantagsförhållande, som hittills varit rådande och som tyckes fortfarande skola bestå. För alla andra anslag, som af Riksdagen beviljas till jordbrukets befrämjande, såsom till boskapspremieringen, husslöjden, frökontrollanstalterna och de kemiska stationerna m. m., äro föreskrifna enahanda bestämmelser som vid anslaget till skogsodlingens befrämjande, eller att vederbörande myndigheter i länen, landstinget eller hushållningssällskapet skola bidraga med lika stort belopp som det sökta statsbidraget. Men det är härvid ej nog för

dessa myndigheter att visa, att de anslagit beloppet, de måste äfven styrka genom berättelse öfver verksamheten, att beloppet blifvit utgifvet, åtminstone till så stor del som statsanslaget under det närmast föregående året. Vid beviljande af statsanslag till skogsodlingens befrämjande synes ej samma kontroll öfvas, utan kan t. ex. ett hushållningssällskap uppbära 1,000 à 2,000 kronor i statsunderstöd, fastän blott 100 à 200 kronor af egna medel för ändamålet användas. Jag får därför instämma i herr Tamms yrkande.

*Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.*
(Forts.)

Herr af Burén: Jag tror icke, att denna fråga är af så ringa betydelse, som ett par talare velat antyda, och det torde vara af ganska stor vikt att anordna en bättre kontroll å dessa anslags användning, än hvad för närvarande är fallet. Det lär vara ganska tvifvelaktigt, huru vida det med dessa penningar afsedda ändamålet, *nemligen skogarnes bevarande för framtiden*, vinnes på sätt de nu användas af landsting och hushållningssällskap. Af sackmän har jag hört, att de anse dem rent af bortkastade, och för erhållande af en bättre kontroll tror jag det vore önskligt, om reservationen blefve bifallen, hvartill jag äfven yrkar bifall.

Herr Lundeberg: Herr grefve och talman! Gent emot den siste ärade talarens yttrande vågar jag alldeles i motsats till honom påstå, att, så långt min kännedom af saken sträcker sig, dessa medel för skogsodlingens befrämjande i allmänhet helt säkert användas för dermed afsedt ändamål.

Det har antydts af en annan föregående talare, att en viss osäkerhet gjort sig gällande i fråga om anslagets disposition. Det har påpekats, att medel anvisats af Kongl. Maj:t utan att något motsvarande anslag utgått från respektive landsting eller hushållningssällskap. Det är visserligen sant, att ett eller annat år icke hela beloppet af det utaf landstinget eller hushållningssällskapet anvisade anslaget utgått, men, i våra bygder åtminstone, reserveras i sådant fall detsamma för sitt ändamål och kommer således det påföljande året eller åren skogsodlingen till godo.

Hvarför nu icke, såsom den näst siste talaren framhöll, samma vilkor blifvit fästade vid detta anslag som vid många andra af staten beviljade, torde vara att söka deruti, att denna fråga är af en mycket grannliga beskaffenhet. Den kan icke jemföras med anslagen till gödboskapspremiering och dylikt. Frågan intränger för mycket på de enskilda eganderätts- och dispositionsförhållandena, och man må icke förundra sig öfver att, med den ovisshet som nu är rådande, huru de enskildes skogar skola lämpligen skötas, en oro kan göra sig gällande, att, om domänstyrelsen blir högste inspektor öfver dispositionen af nu ifrågavarande anslag, nästa steg blir, att samma styrelse äfven får magt och myndighet att föreskrifva, huru medlen skola användas.

Det är icke farhågan för redovisning eller för att låta vederbörande myndigheter se in i papperen, det är farhågan för att myndigheterna, tidigare än landet dertill i detta fall är beredt, skola sättas i tillfälle att blifva målsmän och förmyndare för hushållnings-

*Anslag
för skogs-
odlingens
befrämjande.*
(Forts.)

sällskap och landsting, som gjort, att man åtminstone icke för närvarande är böjd att tillmötesgå den af reservanterna gjorda framställningen.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Helander: Jag vill blott upplysa, att åtminstone uti det län, jag tillhör, det alltid så tillgått, att då landsting eller hushållnings-sällskap fattat beslut om en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om anslag motsvarande af dem anvisade medel, har på samma gång till Konungens befallningshafvande aflemnats en redogörelse, huru anslaget blifvit använt under det föregående året, och jag antager för alldeles visst, att Konungens befallningshafvande låtit denna redogörelse följa med till Kongl. Maj:t, då den underdåniga skrivelsen afgått.

Herr vice talmannen: Jag ber att till mitt förra yttrande få lägga, att, då Kongl. Maj:t ansett det hittills följda sättet för detta anslags redovisning tillräckligt tillfredsställande, det förefaller egen-domligt, om Första Kammaren på grund af tvenne reservanters be-tänkligheter skulle säga, att Kongl. Maj:t måste förskaffa sig bättre garantier, än han för närvarande har.

Detta är äfven en bidragande orsak, hvarför jag fortfarande yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr tal-mannen i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, pro-positions, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Hugo Tamm* m. fl. begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 17 af sitt utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punk-ten afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—80;

Nej—42.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 7 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr Falk: Här föreligger en motion, som är synnerligen be- hjertansvärd, på samma gång som de framställda anspråken äro mycket billiga. Det är, såsom herrarne torde känna till, fråga om att i någon mån förbättra pensionerna för afskedadt stammanskap af armén. För närvarande äro dessa pensionstagare indelade i fyra klasser; i den första åtnjutes ett belopp af 15 kronor om året af sådana, som tjent kronan under 30 år och uppnått 50 lefnadsår. I den dernäst högre, tredje klassen, äro de som tjent öfver 30 år tillförsäkrade 24 kronor om året. Från 4:de klassen kan uppflyttning ske till 3:dje klassen vid uppnådda 65 år, och till 2:dra och 1:sta klasserna, med respektive 48 och 72 kronors pension, kan uppflyttning ske vid 72 och 80 års ålder. Uppflyttning till sistnämnda klasser kommer emellertid mycket sällan i fråga. Nu har motionären ifrågasatt några förändringar, som i hufvudsak gå ut på att i stället för 4 det endast skulle finnas 3 klasser; i den lägsta skulle pensionen utgöra 24 kronor, hvarjemte uppflyttning skulle medgifvas med någon nedsättning af åldersgrän- sen.

*Om förbät-
rad pensio-
nering för
arméns
manskap.*

Denna fråga är icke alldeles ny, hvarken i kammaren eller riks- dagen. För några år sedan, jag vill minnas i slutet af 80-talet, väcktes af en ärad ledamot af denna kammare under 2:ne på hvarandra följande riksdagar motioner i det syfte, som här är i fråga, hvilka motioner vunno rätt liflig anslutning inom kammaren. För lidet år väcktes äfven i samma ämne en motion i Andra Kammaren, likväl utan angifvande af annat än allmänna grunder. Utskottet afstyrkte motionen samt upplyste, att Vadstena krigsmanshuskassas behållning, som vid 1889 års slut varit 4,845,803 kronor 44 öre, allt sedan dess nedgått och vid 1893 års slut utgjort 4,778,186 kronor 68 öre. Vid sådant förhållande och då kassan ännu vore i behof af det årliga bi- drag af 30,000 kronor, som den sedan år 1882 erhållit från invalid- husfonden, samt då den ökade medellifslängden och den sjunkande räntefoten måste menligt inverka på denna likasom på alla andra

Om förbättrad pensionering för arméns manskap.
(Forts.)

pensionsinrättingars finansiella ställning och mana till stor försigtighet i afseende å förbättrande af pensionsvilkoren, hade utskottet ansett med sannolikhet kunna antagas, att någon förhöjning i de från Vadstena krigsmanskassa utgående gratial nu icke kunde vidtagas.»

»Utskottet hyste emellertid den förvissning, att, enär till följd af den nya härorganisationen flera indelta trupper öfverginge till värfvade samt ändrade värfningsbestämmelser tillämpades, en afsevärd nedgång i framtida tilloppet af pensionärer borde inträffa, samt att på grund deraf kassans ställning framdeles måtte kunna så förbättras, att den måtte kunna medgifva fördelaktigare pensionsvilkor för arméns gemenskap.»

Innevarande års statsutskott har äfven afstyrkt herr Magnussons motion, åberopar förlidet års statsutskotts yttrande, samt anför, att Vadstena krigsmanskassa ytterligare nedgått till 4,756,721 kronor 77 öre, samt tillägger, att »utskottet är förvissadt, att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att, när förhållandena sådant medgifva, vidtaga förbättring i pensionsvilkoren för arméns gemenskap». Det vill häraf synas, som om utskottet ansåg en förbättring af stammanskapets pensionering uteslutande bero på Vadstena krigsmanskassas finansiella ställning; jag får därför fråga: gifves det ingen utväg att förstärka kassans inkomster så mycket som erfordras för den obetydliga förhöjning, motionären satt i fråga? Hvarför skall Vadstena krigsmanskassa vara alldeles utesluten från förmånen att åtnjuta statsbidrag, som annars till rätt betydliga belopp tilldelas de flesta andra allmänna pensionsfonder? Är det verkligen icke möjligt att bereda Vadstena krigsmanskassa det obetydliga tillskott, som är erforderligt för den ringa förbättring i pensionsvilkoren, som motionären föreslagit?

Jag tror man kan svara, att det är möjligt. Jag tror en sådan åtgärd vara icke blott förenad med rättvisa och billighet, utan äfven ur klokhetens synpunkt fullkomligt riktig. Jag säger med afsigt detta sista, ty då beständigt nya anspråk ställas på stamsoldaten i fråga om öfningstiden, och då det till och med sättes i fråga, att stammanskapet skall tjenstgöra såsom befäl vid de värnpligtiges öfningmöten utan att derfor åtnjuta den minsta ersättning, och då man med temlig visshet kan förutse ökade svårigheter vid rekryteringen, skulle det utan tvifvel, från statens synpunkt sedt, vara klokt att söka åstadkomma någon förbättring af manskapets pensioner. Denna fråga har för öfrigt stor betydelse i socialt hänseende. Jag behöfver icke mer än nämna detta ord, för att herrarne skola förstå vigten derutaf, att den stora samhällsklass, som här är i fråga, icke sättes i så knappa vilkor, att densamma faller fattigvården till last. Om man icke vill lemna statsbidrag, så finnes ett annat sätt; statsutskottet har sjelf antydt det; och det är att öka tillskottet från invalidhusfonden med några tusen kronor om året.

Jag inser mer än väl, att, såsom frågan nu står, tjenar det intet till att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen. Jag skall ej heller framställa något sådant yrkande jemväl af det skäl, att formuleringen af motionärens hemställan icke synes mig vara lyckligt funnen. Han hemställer nemligen, »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, genom användande af befint-

liga tillgångar, täcktes åvägabringa en förbättrad pensionering för arméns manskap och i sådant afseende, med ändring af nu gällande bestämmelser, förordna: o. s. v.»

Motionären hade naturligtvis i stället bort föreslå, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder och framställa de förslag, som kunde finnas nödiga för en förbättrad pensionering af arméns manskap.

I betraktande af sakens vikt har jag emellertid icke, ehuru jag ej gör något yrkande, velat låta frågan ännu en gång under tystnad falla i kammaren, ty det är i sanning hög tid, att statsmagterna mera, än nu hittills skett, vårda sig om ifrågavarande stora klass af redbare och sträfsamma män, som under 30 års tid och derutöver tjänat kronan, så att densamma icke genom till ytterlighet knappt underhåll, såsom nu ofta är fallet, under ålderdomen faller fattigvården till last. Jag tror ej heller att det är Riksdagen värdigt att gång på gång afslå alla framställningar i detta syfte med en kall hänvisning derpå, att den förutnämnda kassans ställning icke medgifver den åskade förbättringen i pensionsvilkor, samt med en uttalad förhoppning om en framtida förbättring i detta hänseende, en förhoppning, som säkerligen delas af mycket få af Riksdagens ledamöter och kanske icke ens af statsutskottet sjelft. Ett dylikt sätt att afspisa en så berättigad framställning som den, hvilken här är i fråga, är verkligen att bjuda *stenar*, der det sannerligen kräfvades *bröd*.

Friherre Klinckowström: Jag har åtskilliga gånger, då motioner i dylika behjertansvärda frågor som den föreliggande framburits just af den siste ärade talaren, förenat mig med honom rörande sakens vikt och värde, men på samma gång tagit mig friheten påminna derom, att i frågor af denna beskaffenhet framställda förslag omöjligen kunna vinna framgång i Riksdagen, förr än någon proposition i ämnet framkommit från Kongl. Maj:t. Utredning i ämnet måste nödigtvis verkställas — och en sådan kan icke ske annat än genom regeringen och densamma underlydande myndigheter —, innan Riksdagen skall kunna fatta sitt beslut. Jag skulle då vara den förste att jemte öfverste Falk godkänna ett sådant förslag. Huru behjertansvärd denna sak således än är, kan jag icke säga annat, än att vägen är olyckligt vald, ty i en så viktig fråga kan Riksdagen icke åstadkomma en lycklig lösning, förr än proposition derom kommit från Kongl. Maj:t. Det är härom jag har velat erinra, och under sådana förhållanden synes mig intet annat att göra än att bifalla statsutskottets förslag i ämnet.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Om förbättrad pensionering för arméns manskap.
(Forts.)

*Pension för
länsman
G. T. Brundin.*

Herr statsrådet Groll: Länsman i Seminghundra härad af Stockholms vstra fögderi, G. T. Brundin, är nu omkring 62 år gammal och har tjenstgjort så länge, att han inom 3 år blir berättigad till pension med ett belopp af 1,200 kronor om året. Han har emellertid förklarad sig villig att redan nu afgå från sin tjenst, under förutsättning, att han, som är berättigad att från civilstatens pensionsinrättning åtnjuta en pension af 600 kronor, af statsverket tillerkännes ett lika stort belopp eller 600 kronor.

Statsutskottet har emellertid ansett, att pensionsbeloppet från statsverket borde bestämmas till endast 400 kronor, eller 200 kronor mindre än Brundin äskat. Han skulle då komma i åtnjutande af en pension af sammanlagdt endast 1,000 kronor, deraf 600 kronor från civilstatens pensionsinrättning och 400 kronor från allmänna indragningsstaten. Nu är emellertid förhållandet, att mannen är sjuk och på sådan grund är berättigad att åtnjuta tjenstledighet med bibehållande af hela den honom tillkommande lön med ålderstillägg, hvilket tillsammans utgör 1,200 kronor. Således är han, utan att han behöfver göra någon tjenst, berättigad att uppbära ett större belopp, än hvad statsutskottet vill tillerkänna honom i pension.

Under sådana förhållanden kan jag icke gerna antaga, att mannen för sin del godkänner det pensionsbelopp, som statsutskottet har tillstyrkt, utan hellre stannar han väl då kvar i sin befattning och uppbär sina 1,200 kronor. Derigenom skulle ju statsverket ovilkorligen komma att lida förlust, då i stället för att, om Riksdagen godkänner hans anspråk, för framtiden skulle från statsverket utgå endast 600 kronor om året, men Brundin, om han lefver, till dess han blir pensionsmessig, skulle ega att ifrån statsverket fortfarande uppbära 1,200 kronor om året.

Dertill kommer också det förhållande, att i och med detsamma länsman Brundin afgår från sin befattning, kan en länsmansreglering genomföras i det fögderi, der han har sin tjenstgöring. Länsmansdistriktens antal skulle nemligen der minskas från 5 till 4 och således en aflöning åt en länsman blifva disponibel. Denna aflöning uppgår med tjenstgöringspenningar och expensmedel till 1,900 kronor.

I fall således Riksdagen icke godkänner, hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och denne man i följd deraf får under de 3 år, han har kvar, innan han blir pensionsmessig, uppbära 600 kronor mera om året, än om Kongl. Maj:ts proposition bifalles, så kostar det statsverket 1,800 kronor. Men redan första året skulle statsverket, om Kongl. Maj:ts proposition bifölles, intjena icke allenast detta belopp, utan dessutom 100 kronor derutöfver.

Det förefaller mig sålunda vara ganska riskabelt, om Riksdagen skulle stanna vid statsutskottets förslag, ty jag kan icke tro annat, än att följden deraf blifver, att statsverket kommer att underkastas en större utgift, än om Kongl. Maj:ts proposition bifalles.

Herr Stråle: Säsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet anført och handlingarne utvisa, behagade herrarne inhemta, att länsman Brundin, på grund af flerårig svår sjuklighet, styrkt genom

läkareintyg, anhållit att få den vanliga länsmanspensionen 1,200 kronor, då han afgår och kommer på indragningsstaten. Han eger i civilstatens pensionskassa rätt till pension af 600 kronor. Återstå således 600 kronor, som Kongl. Maj:t föreslagit, att han skulle få af statsverket. Statsutskottet har emellertid nedsatt beloppet till 400 kronor och såsom det enda skälet för denna nedsättning åberopat några prejudikat från föregående riksdagar. Jag är icke i tillfälle att nu yttra mig, om och i hvad mån dessa prejudikat äro fullt tillämpliga på förevarande fall, men jag vågar betvifla, att de kunna vara i alla afseenden lika med detta. Statsutskottet har också i en följande punkt visat en helt annan uppfattning, nemligen i fråga om länsman Klefbouhm, som varit nog olycklig att blifva blind. Naturligtvis befinner han sig personligen uti ett vida mera behjertansvärdt tillstånd än Brundin; men uti ekonomiskt hänseende synes icke någon skilnad vara. Läkarebetyget ådagalägger, att Brundin är oförmögen till annan inkomstgivande sysselsättning. Klefbouhm anses kunna få ifrån civilstatens pensionsinrättning $\frac{2}{3}$ af hel pension eller 400 kronor, och statsutskottet har benäget och välvilligt — och jag är tacksam därför — tillstyrkt, att Klefbouhm skulle få 800 kronor af statsverket; Klefbouhms tjenstetid och ålder äro dock vida underlägsna Brundins. Brundin är 72 år gammal och mycket sjuklig. Han blef redan år 1857 förordnad till länsman och ordinarie år 1862. I den underdåniga ansökan, han ingifvit, anmäler han, att han icke är i tillfälle att kunna lemna tjensten med mindre än han får 1,200 kronor i pension. Hans ekonomiska förhållanden äro vitsordade af hans närmaste förman. Också har statskontoret tillstyrkt den nu begärda pensionen och äfven Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken senare myndighet har vitsordat Brundins ådagalagda redbarhet och oklanderliga tjenstutföring, i hvilket yttrande jag, som i mer än 20 år varit hans chef, ber att få instämma. Och jag gör detta så mycket hellre, som denne man visat en mera sällsynt benägenhet att söka undvika verkställighet af utmätningar, hvilka dock för länsmännen vanligen medföra ekonomisk fördel. Såsom ett bevis på hans oegennyttia ber jag få nämna en händelse, som tilldrog sig under den tid jag var landshöfding. De väghållningsskyldige i Seminghundra härad tredskades mangrant att betala arfvode till en landtmätare. Brundin fick då af Kongl. Maj:ts befallningshafvande befallning att förelägga de väghållningsskyldige att inom 30 dagar betala hvad de voro skyldige, och att i annat fall, utan hinder af besvär, genast derefter genom utmätning uttaga beloppet hos de tredskande. Några dagar före dessa 30 dagars slut reste Brundin in till Stockholm och anhöll hos mig om muntligt medgifvande att få dröja med utmätningens verkställande ytterligare 14 dagar, då han hoppades, att utmätning skulle kunna undvikas — och den uteblef också.

Skulle statsutskottets förslag blifva Riksdagens beslut, hvad inträffar då? Jo, Brundin, som oförvitligen skött sin tjänst, lär väl svårigen kunna utan afskedsansökning derifrån entledigas, och då förekommer det mig, som om frågans lösning vore för Brundin temligen likgiltig i ekonomiskt afseende, ty Brundin blir lagligen berättigad till pension under nästa år, 1897, men tjensten förlorar derpå och

*Pension för
länsman
G. T. Brun-
din.*

(Forts.)

Pension för statsverket förlorar derpå, emedan tjensten får åtminstone till största delen uppehållas af en tillförordnad och denne skall aflönas.

G. T. Brun-
din.

(Forts.)

Det synes mig således vara icke allenast ur billighetens, utan äfven ur rättvisans synpunkt riktigt, att kammaren, med afslag på statsutskottets förslag, bifaller Kongl. Maj:ts proposition i förevarande fråga, hvarpå jag ber att få framställa yrkande.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Då jag såväl inom statsutskottet som dess afdelning varit närvarande vid denna frågas behandling, skall jag be att få något redogöra för de skäl, utskottet haft för sin hemställan i denna punkt.

Först och främst ber jag få nämna, att om den ärade talare, som började sitt anförande med de ord, att det är mycket förmånligare att tala för en löneförhöjning än för motsatsen, hade rätt, så gäller för visso detta mycket mera om pensionsfrågor, ty att tala för en nedprutning af en pension, i synnerhet efter de två varmhjertade anföranden, som nyss hållits, det är visserligen icke lätt.

Jag ber emellertid få nämna, att, vid denna hufvudtitels granskning, man inom afdelningen icke haft annat att gå efter än först och främst Kongl. Maj:ts proposition och sedermera efter de precedensfall, som förekommit inom de skilda grenarne. För att denna granskning skulle blifva så rättvis som möjligt, har ock all hänsyn tagits såväl till de äskade beloppen som till hvad Riksdagen förut beviljat i liknande fall. Utom de tre länsmännen, hvilkas pensioner äro i motiveringen omförmälda, har jag funnit två fall till, ehuru de äro af äldre datum, då Riksdagen fastställt pensionerna till samma belopp, som nu af utskottet föreslagits.

Det har visserligen beträffande flera af de personer, för hvilka pensioner här begärts, sagts, att de äro berättigade att åtnjuta den eller den pensionen, och att, om de icke få hvad som Kongl. Maj:ts äskat i sin proposition, så stanna de hellre kvar i sin tjenst. Ja, komma vi längre fram, se vi, att i 12:te punkten har det gått så långt, att en förmyndare talar om, att i fall hans myndling får den och den pensionen, skall han tillåta honom att taga afsked.

Jag frågar nu: kunna dessa skäl hafva någon bärkraft i Riksdagen? Då kan det rent af urarta till ett köpslagande: får han den och den pensionen, skall han afgå; i annat fall stannar han kvar, äfven om han är än så oduglig.

Beträffande den jemförelse, som gjorts mellan nu ifrågavarande person och länsman Klefbouhm, hvilken jemförelse utfallit till dennes nackdel, så torde man icke hafva grund för en sådan jemförelse, ty Klefbouhm har ännu icke fått någon pension alls af Riksdagen.

De skäl, som jag här anför, hafva efter min uppfattning varit för afdelningen bestämmande. Föregående fall äro, som sagdt, lika med detta, och det skulle till och med kunna sägas, om nu denna person skulle få en högre pension än de föregående med honom jemställda, att det vore rent af orättvisa emot dem, som icke hafva haft så varma förespråkare inom Riksdagen.

Beträffande det skälet, att statsverket skulle göra en besparing genom länsmansdistriktets omreglering, så har detta förut framhållits,

men på samma gång har det omnämnts, att den besparing, som skulle ske här vid lag, skulle gå åt på annat håll, ty länsmännens antal skulle icke blifva mindre.

På de skäl, jag nu anført, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 6.

Herr vice talmannen: Då jag erfor, att statsutskottet med 120 kronor — säger 120 kronor — nedprutat den pension, som Kongl. Maj:t begärt för en gammal, sjuklig och orkeslös enka, då tänkte jag: det torde vi väl ändå få talas vid om i kammaren. Jag har icke den förmånen att personligen känna Brita Kajsa Andersson, men jag nästan misstänker, att något personligt motiv måtte hafva legat till grund för den gjorda nedprutningen, ty de sakliga skälen synas mig ofantligt svaga.

Det framgår och vitsordas, att den ifrågavarande personen har »med största sjelfuppoffring, varmaste intresse och sällsynt duglighet omvårdat de många och stundom särdeles svåra sjukdoms- och olycksfall, som förekommit». Det är således ett ganska vackert arbete, hon gjort i *den lidande mensklighetens tjänst*.

Statsutskottet jemför emellertid henne med dem, som arbetat i *jernvägsstyrelsens tjänst*, och säger, att när, bland dessa, många, som äro äldre än hon och som hafva varit längre tid i jernvägens tjänst, kunna åtnöja sig med 200 kronor, så kan också Brita Kajsa Andersson åtnöja sig med 200 kronor. Men, mine herrar, det är dock en ofantlig skilnad att arbeta i Guds fria natur och att arbeta vid sjukängens, omgifven af menskligt elände och lidande; der torde man ha rätt att beräkna dubbla tjänstår.

Efter statsutskottets förslag skulle hon i pension erhålla 55 öre om dagen. När man dertill är sjuklig och utan egna tillgångar och skall lefva på 55 öre om dagen, då har man sannerligen icke mycket för att man tjänat det allmänna. Det är mycket, som förändras här i världen. Äfven uppfattningen i Första Kammaren har i många fall ändrat sig under den tid, jag tillhört densamma, men den uppfattning har alltid förr gjort sig gällande, att man haft medkänsla för de ringa och betryckta i samhället. Under förhoppning, att denna känsla ännu icke helt och hållet utslocknat i kammaren, vågar jag, trots statsutskottets afstyrkande, begära proposition på att kammaren, med afslag på utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts proposition, ville bifalla denna senare.

*Pension för
länsmannen
G. T. Brun-
din.*

(Forts.)

*Pension för
enkan Brita
Kajsa An-
dersson.*

*Pension för
enkan Brita
Kajsa An-
dersson.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Jag beklagar, att den siste ärade talaren, honom ovetande, tagit bort alla mina argument till försvar för den kongl. propositionen i detta hänseende. Så rikshushållare jag är, hade jag dock velat förorda, att statsutskottet gått så långt i generositet att öka pensionen med 120 kronor mot de 200, som blifvit föreslagna. Det har visat sig, att den ifrågavarande sjuksköterskan på ett vackert och tillfredsställande sätt skött sin ansvarsfulla befattning. Jag förstår icke, huru statsutskottet kunnat jemföra en sådan befattning med allmänna arbeten vid statens jernvägsbyggnader. Jag gratulerar statsutskottets samtliga ledamöter, ty ingen reservation finnes anförd, till att hafva åtnjutit en så fullkomlig helsa under hela deras lif, att de icke behöft känna det stora värde och den stora vigt, som man måste sätta på en sjuksköterska, som fått sådana vitsord för sin tjenstgöring, som här skett af jernvägsstyrelsen. Hennes ansvar och hennes pligt och arbete är mera värdt, än att det skulle jemföras med en vanlig arbetares. Jag skulle därför på det högsta beklaga, om hon icke fick, hvad Kongl. Maj:t begärt; och jag får varmt bedja kammaren att i denna fråga bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Jag kommer under loppet af de olika punkterna i detta betänkande att förorda så stora besparingar, att det kan mer än tiodubbelt uppväga de 120 kronor, hvarom här är fråga.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 7 och 8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

*Pension för
kartografen
C. E. Dahl-
man.*

Herr statsrådet Groll: Kartografen Dahlman är nu 67 år gammal. Han blef landtmäteriauskultant redan år 1848 och har således tillhört landtmäteristaten i 47 år. Han har varit vice kommissionslandtmätare i 40 år. Men år 1862 började han arbeta vid det ekonomiska kartverket och antogs der såsom extra kartograf, hvidan han vid kartverket tjenstgjort 34 år. Redan innan han blef ordinarie kartograf, hvilket inträffade år 1868, blef han förordnad till biträde åt chefen för ledningen och öfvervakande af kartarbetena, hvilket tydligen ådagalägger, att han inom sitt fack besatt ganska stora kunskaper och duglighet. Denna befattning såsom biträde åt chefen har

han sedermera under hela sin tjänstetid bestridt, således i sammanlagdt 28 år, och under de senare åren i sådan egenskap uppburit 3,500 kronor. Nu begär Kongl. Maj:t åt honom en pension på 2,800 kronor, motsvarande 80 procent af hans aflöningsförmåner. Dervid har följts den grund, som i allmänhet tillämpas för pensionering af tjänstemän i embetsverk, hvilka tjänstemäns aflöningar icke äro fördelade i lön och tjänstgöringspenningar.

Statsutskottet har emellertid ansett sig böra tillstyrka endast 1,600 kronor och gör dervid en jämförelse, hvaraf synes framgå, att statsutskottet velat likställa kartografer med kommissionslandtmätare, hvilka i pension uppbära 1,600 kronor.

Enligt min upfattning är den verksamhet, som Dahlman utöfvat, af mera allmänt omfattande beskaffenhet än den, som tillkommer en kommissionslandtmätare. Dahlman hade, i sin egenskap af chefs biträde, att närmast under honom leda och öfvervaka arbetena. Hade Dahlman, i stället för att af sina framstående anlag för kartografi låta sig lockas in på bearbetningen af ekonomiska kartverket, kvarstannat vid landtmäteristaten, hade han säkerligen långt före detta uppnått en befattning, på grund af hvilken han kanske redan vid 60 års ålder kunnat vara berättigad till en pension, såsom förste kommissionslandtmätare, af åtminstone 2,500 kronor. Om han tjänstgjort vid generallandtmäterikontoret, hade han med säkerhet hunnit åtminstone så långt, att han innehaft den lägsta graden derinom och i sådant fall varit berättigad till en pension på 2,800 kronor. Det synes mig då icke vara billigt, att han skall afvisas med en pension på allenast 1,600 kronor.

Denna fråga förevar äfven vid förra riksdagen, och statsutskottet hade då helt och hållet afstyrkt pensionen på den grund, att det icke var visadt, att mannen led af försvagad helsa, men vid den slutliga gemensamma omröstningen i kamrarna, då det voterades om antingen en pension af 2,800 kronor eller rent afslag, föll pensionen med endast *en* rösts öfvervigt på den motsatta sidan.

Skulle Dahlman, oakadt det nu är styrkt, att han lider af försvagad helsa, ej kunna komma i åtnjutande af pension på andra villkor, än att det skedde på bekostnad af pensionsbeloppets storlek, så att det nedsattes till 1,600 kronor, måste man erkänna, att mannen i fråga är förföljd af en mer än vanlig otur. För min del är jag öfvertygad om, att han gjort sig förtjent af en högre pension, än den statsutskottet föreslagit, hvarför jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Säve: När jag genomläst statsutskottets yttrande äfven i ifrågavarande punkt, såg jag mig genast om efter någon reservation i slutet på betänkandet. Jag hade väntat mig en sådan, och jag kan icke neka, att jag blef öfverraskad, då jag icke fann någon sådan. Jag hade verkligen tänkt mig, att, då frågan redan varit före vid förra riksdagen och den högre pensionen då blef af kammaren vid första behandlingen utan votering beviljad och vid den derpå följande gemensamma voteringen beviljad med 106 ja mot endast 32

*Pension för
kartografen
C.E. Dahl-
man.
(Forts.)*

Pension för kartografen C. E. Dahlman.

(Forts.)

nej, åtminstone någon af statsutskottets ledamöter nu velat tillmötesgå kammarens på så tydligt sätt uttalade önskan.

För öfrigt ber jag att få helt och hållet instämma i hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet nyss anförde. Han har framhållit ingenjör Dahlmans vackra föregående tjenstgöring, och det tillkommer icke mig att efter honom ytterligare pointera densamma. Jag begagnar blott tillfället att få framhålla, att herr Dahlman vid sidan af sin tjenst beredt sig tillfälle att verka för det allmänna bästa på mångahanda andra sätt, hvarom kammaren borde hafva kännedom. Så har han t. ex. vid sidan af det arbete, som tillkommit honom såsom kartograf, af trycket utgifvit åtskilliga värdefulla kartarbeten. Så har han utgifvit: ankologisk och fysisk karta öfver Sverige med geografi (tillsammans med Agardh); karta öfver Vermlands län; karta öfver Mälaren och dess omgifningar; karta öfver Frövi—Ludvika jernväg med omkringliggande malmfält; kartor öfver Sverige i olika skalor och upplagor; karta öfver dansk-tyska krigsskådeplatsen 1864; för skolornas behof: svenska kartarbetens beteckningssätt; praktisk stilbok för kartografer, landtmätare, arkitekter och skolor; kartor i olika skalor öfver Stockholms stad, karta öfver Vesternorrlands län, på uppdrag af länets landsting, m. m. Nu kan det sägas, att för allt detta har han af vederbörande fått sin ersättning. Ack, mine herrar, den, som haft med förläggare att göra, vet, att det är synnerligen svårt att vid uppgörelse med dem kunna bereda sig en ersättning, någorlunda motsvarande den möda, som blifvit nedlagd på det arbete, som man medelst dem söker offentliggöra. Detta har också herr Dahlman fått erfara. Någon gång har han fått en ringa ersättning, i de flesta fall har han fått ingenting; och ibland har han gjort betydliga förluster, såsom t. ex. då hans vackra vermländska socken-kartor blefvo lågornas rof vid branden i Karlstad år 1865. Men visserligen hafva vackra erkännanden kommit honom till del. Åtskilliga af hans kartor, som voro exponerade vid de stora verldsutställningarne i Moskwa och Chicago, hafva derifrån hemfört medaljer och diplom. Danmarks och Preussens regeringar hafva gifvit Dahlman ampla erkännanden för hans kartografiska verksamhet, erkännanden, som sällan pläga komma tjenstemän i hans ställning till del. Men utom den nu berörda, är det en annan sida af herr Dahlmans verksamhet, som jag ber att få framhålla.

Herr Dahlman har under sin verksamhet som kartograf haft tillfälle att iakttaga, att en betydande besparing af arbetskraft och tid skulle kunna vinnas genom förbättringar i de vid arbetena använda metoder och instrument. Med anledning deraf har han äfven egnat sin uppmärksamhet åt konstruktioner, och han har äfven lyckats förbättra konstruktionen af distans-tuben, så att den blifvit praktiskt användbar för Sveriges landtmäteripersonal och till stor nytta för rikets ekonomiska kartverk. Han har upfunnit en ny konstruktion af landtmäteri-stativ och ett nytt och tidsbesparande sätt för kartors korrekta öfverförande på sten; han har vid nämnda kartverk infört metoden att använda glasarör vid karttransportering samt konstruerat ändamålsenligt inrättade räknehjul å vid kartverket använda polett-cirklar. Hvad har väl allt detta haft för ett värde? Jag är icke fack-

man och kan följaktligen icke vara berättigad att lemna något eget intyg rörande detta. Men jag är i tillfälle att meddela ett utdrag ur ett officiellt utlåtande, som uppsatts år 1873 af dåvarande chefen för topografiska corpsen, öfverste V. von Vegesack, med anledning af en underdånig ansökan, som Dahlman ämnade framställa till Kongl. Maj:t om en extra gratifikation af 1,500 kronor för dessa uppfinningar. Detta lyder: »Oaktadt det är nära nog omöjligt att afgifva ett fullt riktigt och säkert omdöme om nya instrumenters användbarhet utan att *en längre tid* hafva brukat dem, är det dock fullkomligt säkert, att staten genom de förutnämnda af Dahlman införda metoder samt förbättringar och uppfinningar tillskyndats en vinst, flera gånger uppgående till den ifrågasatta gratifikationens storlek». Detta uttalande gjordes år 1873. 23 år äro förgångna sedan dess. Jag behöfver icke fästa de ärade kammardamöternas uppmärksamhet på, hvilken vinst och besparing af tid och penningar, som på detta sätt bereds det allmänna genom Dahlmans nyssnämnda konstruktioner.

Någon gratifikation fick Dahlman emellertid icke, emedan chefen för topografiska corpsen ansåg, att uppfinningar af dylik art icke borde belönas med en särskild gratifikation, alldenstund Dahlman gjort den i sin anställning vid kartverket. Deremot ansåg han, att dessa uppfinningar borde räknas Dahlman till merit vid möjligen ifrågasatt löneförhöjning eller vid befordran till bättre anställning i statens tjänst. Hvarken det ena eller det andra har kommit Dahlman till godo, men hans flit och trägna arbete under loppet af nära 50 år, hans många kartor, författade vid sidan af hans anställning i sitt embetsverk, och hans förbättrade arbetsinstrument, allt detta har kommit landet till godo.

Med anledning af hvad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Helander: Då denna pensionsfråga nu å nyo förekommer, skulle jag kunna inskränka mig till att åter upprepa hvad jag yttrade förra gången den var före. De föregående talarne hafva dock så uttömt hela frågan, att jag nästan kunnat helt och hållet underlåta att yttra mig; men jag vill dock tillägga några ord.

Man har i pensionshänseende sammanställt kartografer med kommissionslandtmätare. Dessa hafva emellertid med hänsyn till tjänstgöringen just icke så särdeles många beröringspunkter. Men om man också antager, att så är förhållandet, är det dock en väsentlig skilnad mellan kartografer i allmänhet och särskildt den ifrågavarande. Jag har under min långa tjänstetid haft mycket att göra med kartritning, kartverk och kartverkspersonal, och jag anser mig böra nämna, att den ifrågavarande mannen bland kartografer är en af de utmärktaste, jag känt. Jag vill till stöd härför bland annat åberopa, utom det som nyss nämndes, hvad uti bilagan till Kongl. Maj:ts proposition säges, nemligen »att Dahlman vid sidan af sin kartograf-tjänst, hvilken han skött med så framstående skicklighet och nit, att han under nästan hela sin tjänstetid vid kartverket fått sig anförtrödt att jemväl biträda vid öfvervakandet af dess arbeten, tillika utöfvat en omfattande och förtjänstfull enskild verksamhet såsom utgifvare af kar-

Pension för kartografen C. E. Dahlman.
(Forts.)

Pension för kartografen C. E. Dahlman. tor m. m., hvilket förskaffat honom allmänt erkännande; att Dahlman sålunda med synnerlig kraft och framgång arbetat i sitt yrke och därför vunnit utmärkelse både inom och utom landet.

(Forts.)

Det var en synnerlig otur för honom då förra året Första Kamraren beviljat anslaget helt och hållet, men det föll igenom vid den gemensamma voteringen med 178 röster mot 177. Han hade också otur på ett annat sätt, då han, i stället för att ingå i generallandtmäterikontoret, egnade sig åt det, som mest låg för honom, eller kartverket. Hade han gjort det förra, så hade han haft en mycket mindre ansvarsfull ställning och ofantligt mycket mindre att sköta, och hade då sedan tre år tillbaka haft det pensionsbelopp, Kongl. Maj:t för honom begärt, nemligen 2,800 kronor. Han hade fått detta pensionsbelopp utan att dermed behöfva besvara Riksdagen. Han hade äfven i sådan händelse i flera år haft en inkomst af 4,000 kronor, i stället för att han nu blott så småningom i kartverket fått ett arfvode af 3,500 kronor. Nu vill man till på köpet minska detta belopp så betydligt, att han från 3,500 kronor skulle nu på ålderdomen komma ned till 1,600 kronor, således vida mindre än hälften af nämnda belopp. Jag vill gerna hoppas, att denna kammare nu liksom i fjor utan votering måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del, hvilket jag påyrkar.

Friherre Klingspor: Då det icke går an, att statsutskottet släpper denna fråga utan att gifva något skäl, hvarför utskottet kommit till den slutsats, det gjort, skall jag be att få nämna, att det naturligtvis var kartografen Dahlmans särskilda förtjenster, som gjort, att utskottet denna gång velat i någon mån tillmötesgå Kongl. Maj:ts framställning. Förra året, då Kongl. Maj:t föreslog pension åt kartografen Dahlman, afslogs denna framställning helt och hållet af utskottet. Nu har utskottet utan reservation tillstyrkt en pension af 1,600 kronor, därför att utskottet vid jämförelse med andra, som det ansåg likställda, icke kunnat komma till högre belopp. Hade det funnits någon högre siffra mellan 1,600 och 2,800, som kunnat läggas till grund för beräkningen af pensionen, så att statsutskottet haft fast botten att bygga på, hade vi sannolikt tagit denna siffra. Det fans emellertid icke denna möjlighet; och då Dahlman icke har rätt till pension, borde det ändå anses som en sorts liberalitet af Riksdagen att bevilja en sådan pension, som statsutskottet föreslagit, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande klockan 7 på aftonen.

Herr Widmark: Den ärade utskottsledamot, som sist hade ordet, har förklarar, att utskottet saknat någon jämförelse med andra pensionsbelopp för att kunna föreslå något annat, än det gjort, d. v. s. 1,600 kronor. Det är ett fullkomligt misstag, ty huvudgrunden för all pensionering är väl i allmänhet den, att pension må utgöra 80 procent af innehafda löneförmåner, och med tillämpning häraf skall ifrågavarande pension just blifva 2,800 kronor. Men det finnes också en annan jämförelse, nemligen med det pensionsbelopp, som tillför-

säckras ordinarie ingenjörer i generallandtmäterikontoret. Kartografen Dahlmans befattning är helt och hållet liknande dessa personers. Tjenstgöringen är också densamma. Således är denna jämförelse fullt riktig, och det är således alldeles rätt att taga deras pension till utgångspunkt och icke ett pensionsbelopp, som, mine herrar, är alldeles oskäligt lågt, nemligen det pensionsbelopp, som tillkommer kommissionslandtmätarne. Skulle en så obillig pension gifvas, vore det beklagligt; och jag vill hoppas, att Riksdagen vid bestämmandet af pensionen tager hänsyn till tjänstevärdet och icke till den pension, kommissionslandtmätare skola hafva.

Jag finner äfven ett annat skäl af utskottet anfördt för afslag, nemligen att Dahlman under sin långa tjenstetid varit befriad från att lemna något bidrag till pensionsverket. Detta är en sanning; men om jag här jämför honom med ingenjörerna i landtmäterikontoret, som måste lemna ett sorts bidrag till pensionsverket, så hafva dessa ingenjörer förmånen af semester, en månads frihet. Dahlman har icke haft någon sådan frihet. Han har haft tjenstgöring hela året om, och då hans göromål och hans tjenst äro på det amplaste vitsordade såsom med nit och skicklighet utförda, och då han icke endast varit kartograf, utan, så att säga, en souschef, eller haft uppdrag att bidraga vid kartverksarbetets ledning och öfvervakande — allt detta på grund af sin skicklighet — bör detta vara en anledning för kammaren att med afslag å utskottets hemställan bifalla Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag framställer yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå, att kammaren med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 10.

Herr von Ehrenheim: Då statsutskottet här afstyrkt den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen om pension åt extra ordinarie professorn Norrby, har statsutskottet erinrat derom, att i Kongl. Maj:ts proposition till 1877 års Riksdag om beviljande af medel för e. o. professorsbeställningar vid universiteten icke tillika gjordes framställning om pensionsrätt åt dessa embetsmän. Anledningen härtill har jag icke någon kännedom om; det kan ju vara en möjlighet, att Kongl. Maj:t då hyste någon föreställning om, att de e. o. professorerna skulle före uppnående af pensionsålder befordras till ordinarie professorer och således icke komma i behof af pension. Förhållandena hafva emellertid utvecklat sig på ett helt annat sätt; i åtskilliga fall — hvarpå de två, som föreligga i detta betänkande, äro exempel — hafva de e. o. professorerna icke före uppnåendet af pensionsåldern kunnat befordras till ordinarie professorer, ehuru inoin samma vetenskapsgrenar funnits ordinarie professur.

Pension för kartografen C. E. Dahlman.
(Forts.)

Pension för e. o. professorn C. J. Norrby

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.*
(Forts.)

Men härtill kommer, att i åtskilliga andra fall både vid universiteten och karolinska institutet — der likväl en lägre pension tillkommer de e. o. professorerna — en del e. o. professorer blifvit inrättade i vetenskapsgrenar, inom hvilka några ordinarie professorer icke finnas, och det är således ingen som helst sannolikhet, att, med den stränga specialisering som numera eger rum inom vetenskaperna, dessa professorer skola genom öfvergående till ett mer eller mindre främmande ämne kunna blifva ordinarie professorer. Under sådana förhållanden har pensionsrätten för de e. o. professorerna vid universiteten ansetts vara en fråga af den allra största vikt, och universiteten hafva äfven genom kanslersembetet gång efter annan hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om ordnande af detta förhållande, hvilket ju i sitt nuvarande skick innebär en afvikelse från hvad som för öfrigt i allmänhet för embets- och tjänstemän i vårt land gäller. Jag kan ej heller redogöra för skälen till att Kongl. Maj:t icke fäst afseende vid dessa framställningar, men föreställer mig, att det möjligen kan hafva något sammanhang dermed, att pensionsfrågorna i sin helhet varit föremål för en komités arbete, hvilket för närvarande beror på Kongl. Maj:ts pröfning. Det har emellertid för den, som intresserar sig för frågan, under sådana förhållanden icke funnits någon utväg än att, då nu två e. o. professorer i det närmaste uppnått pensionsålder, hos Kongl. Maj:t göra framställning om särskild pensionering för dessa. Saken har äfven syntts Kongl. Maj:t förtjent af uppmärksamhet, och Kongl. Maj:t har i sin till denna Riksdag aflättna proposition gjort framställning i detta hänseende till Riksdagen.

Det finnes efter min uppfattning icke något skäl att afslå en sådan proposition. Den person, som nu är fråga om, har på det förtjenstfullaste sätt fullgjort sina åligganden inom olika grenar af tjänsteverksamhet och särskildt på den plats, hvarifrån han nu till följd af tilltagande ålder önskar afträda. I princip måste det anses vara högst oegentligt, att så viktiga tjänster som e. o. professorer icke liksom alla andra universitetsplatser skola berättiga sina innehafvare till pension. Statsutskottet tröstar sig visserligen dermed, att professor Norrby icke har någon skyldighet att afträda, utan att han kan fortfara att tjena kvar. Men, mine herrar, pensioneringen är just afsedd för att en person, som till följd af ålder och sjuklighet icke längre kan göra full tjänst, skall blifva berättigad att afträda och icke blifva försatt i det sorgliga tillståndet att nödgas bibehålla en tjänst och därför uppbära aflöning, utan att kunna fullgöra den såsom han önskade och borde, eller också vara nödsakad att oupphörligt begära tjänstledighet och kasta tjänsten på någon annan. Intetdera förhållandet kan vara tillfredsställande, vare sig för tjänstemännen sjelfva eller för den institution, för hvilken de äro skyldiga att verka.

Jag vågar således för min del anhålla, att kammaren behagade med afslag å statsutskottets hemställan bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Almén: Innan denna fråga afgöres, skulle jag vilja lemna

några upplysningar, som kunna vara af betydelse för denna pensionsfråga och möjligen för andra liknande frågor.

Medicinalstyrelsen ingick för en tid sedan till Kongl. Maj:t och begärde pension för en hospitalsläkare, som hade uppnått 60 lefnadsår och 38 tjänstår. Kongl. Maj:t remitterade frågan i vanlig ordning till statskontoret, som förklarade, att ett kongl. bref vore på denna fråga tillämpligt och att läkaren vore utan Riksdagens hörande berättigad till pension med lörens fulla belopp. Detta kongl. bref finnes intaget i bih. till sv. förf.-saml. för 1877, n:o 27, och lyder beträffande denna punkt så, »att, oberoende af hvad gällande stadganden innehålla om rätt till pension å allmänna indragningsstaten, civile embets- och tjänstemän samt betjente, hvilkas aflöning, på grund af reglering, som skett vid 1876 års och innevarande års riksdag eller vid följande riksdagar kan ega rum, är fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, skola vara berättigade — der ej för särskilda fall andra bestämmelser äro eller blifva meddelade — att, då de uppnått 65 lefnads- och minst 35 tjänstår, vid afskedstagandet från tjänsten, å allmänna indragningsstaten undfå pension till lörens hela belopp». Häraf följer obestriddigen och särskildt med hänsyn dertill, att Kongl. Maj:t gillat statskontorets utlåtande och att ingen proposition aflåtits till Riksdagen —, hvaraf åter blef en följd, att samma tjänsteman sedermera begärt pension enligt återopade bref, hvilken ansökan förordats af medicinalstyrelsen och nu beror på Kongl. Maj:ts pröfning — häraf följer, säger jag, att hvarje civil tjänsteman, som uppfyller dessa vilkor, der icke annorlunda är stadgadt, är berättigad till pension till lörens fulla belopp. Frågan reducerar sig i detta speciella fall derhän: är den ifrågavarande tjänstemannen civil tjänsteman eller icke? Professor Norrby kan ju räknas till ecklesiastikstaten och torde därför juridiskt icke vara berättigad till pension. I en annan punkt i detta betänkande omnämnes professor Sundén. Denne synes mig åtminstone de facto vara civil tjänsteman, då han icke kan befordras på den ecklesiastika banan. Jag upptager denna fråga nu, för att icke behöfva begära ordet, då denna punkt kommer före. — Mig synes, att båda dessa tjänstemän och särskildt den sistnämnde äro, om icke juridiskt så realiter likstälde med civile tjänstemän, och att det således vore rätt och billigt, att propositionen vunne Riksdagens bifall. Ett annat och ytterst viktigt skäl härför är, att desse tjänstemän efter uppnådd hög lefnadsålder och många års tjänstgöring borde kunna påräkna hvila och att staten icke tvingar dem att fortfarande tjänstgöra genom att undandraga dem en billig pension. Hvad blifver eljest följden annat än den, att de stanna qvar, och hvem blifver lidande derpå, om icke undervisningen för en stor del af Sveriges ungdom, som i en framtid skall bryta egen bana och hjälpa sig och andra. Ser man frågan från denna synpunkt, tror jag, att dessa e. o. professorer böra vara berättigade till pension, och ser jag frågan från rättsvisans synpunkt, synes det obilligt, om Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts proposition, hvarför jag yrkar bifall till densamma.

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

Herr Torelius: Sedan nu två ärade talare haft ordet för att

Pension för e. o. professorn C. J. Norrby. göra framställning i samma riktning, som jag också ärnar göra, vill jag söka verkställa ett grofarbete, som återstår med hänsyn till utskottets motivering.

(Forts.)

När jag erfor det resultat, till hvilket utskottet kommit, blef jag verkligen öfverraskad och oangenämt öfverraskad. Men när jag sedan blef i tillfälle att läsa sjelfva motiveringen, blef jag icke öfverraskad; ty det ligger i sakens natur och det stämmer med logiken, att om det slutpåstående, till hvilket man kommit, är mycket origtigt, måste motiveringen också hafva varit mycket origtig.

Utskottet erinrar, att Kongl. Maj:t 1877, då medel äskades för inrättande af e. o. professorer, icke gjorde någon framställning om pensionsrätt för de e. o. professorerna. Af detta stillatigande drager utskottet sedan den slutsatsen, att följaktligen någon pension för de e. o. professorerna icke måtte ansetts behöflig. Jag svarar derpå: eger man rätt att af Kongl. Maj:ts tystnad eventuelt draga någon slutsats, hvilken den än må vara, så eger man icke blott rättighet, utan skyldighet att reagera på, när Kongl. Maj:t äfven talar. Har Kongl. Maj:t den ena gången tegat i fråga om dessa pensioner, så har nu också Kongl. Maj:t talat och yrkat på pension åt e. o. professorer; slutsatsen deraf bör då vara, att de af Kongl. Maj:t förordade pensionerna äro behöfliga.

Men en annan sak. Utskottet gör en jämförelse emellan inrättande af e. o. professorsbeställningar och inrättande af »nya tjänster». Detta är dock icke fullt riktigt. De e. o. professorsbefattningarne äro egentligen icke några nya tjänster, utan de utgöra en ombildning och utveckling af de gamla akademiska adjunkturerna. De akademiska adjunkterna hade sig tillförsäkrad pensionsrätt, och i analogi härmed borde det väl kunna anses hardt när sjelfskrifvet, att de e. o. professorerna skulle ha samma rätt, så mycket mera, som man kan säga, att anspråken på en e. o. professor äro icke mindre, utan snarare större, än de voro på en akademiadjunkt.

Nu säger utskottet, att de e. o. professorstjänsterna äro att betrakta såsom öfvergångsstadier till de ordinarie. Ja, det är kanske icke alldeles origtigt, men det samma gälde i fråga om akademiadjunkturerna: de voro också i regeln öfvergångsstadier till ordinarie professorsbeställningar. När icke för ty en ordinarie adjunkt hade pensionsrätt, bör väl en e. o. professor ex analogia äfven hafva det. Nu, tillägger utskottet, kan det icke vara lämpligt, att en eller annan e. o. professor, hvilken icke blifvit ordinarie professor tillförsäkras pensionsrätt, då man icke tillförsäkras en sådan åt *samtliga* innehafvare af sådana befattningar. Men detta resonnement är icke fullt logiskt. Hvilka äro dessa »samtliga»? De kunna uppdelas i ett flertal och ett fåtal. Angående flertalet har utskottet förutsatt, att de öfvergått eller komma att öfvergå till ordinarie professorer med högre lön och pensionsrätt. Icke kan det väl vara en kränkning af desse fleres rätt, att man tillförsäkras pensionsrätt åt de få, åt den och annan, som af en eller annan anledning icke fått ordinarie professor. Skälen, hvarför en e. o. professor ej blifvit ordinarie, kunna vara till den grad respektabla, att man icke har orsak att deri se ett minus, utan snarare ett plus. Om någon till den grad älskar den vetenskapsgren, åt hvilken han egnat sig, att han icke vill lemna den för att mot en högre aflöning öfver-

taga en professur i ett ämne, som han mindre grundligt studerat, så är det i hög grad aktningvärdt och lödande till gagn för vetenskapen.

Genom detta tal om samtliga har utskottet inlåtit sig en smula på principfrågan. Här föreligger visserligen icke direkt någon principfråga, men antag, att så vore, frågar jag: när skollärare och lärarinnor, seminarielärare och lärarinnor, när adjunkter och lektorer vid de allmänna läroverken, när tjänstemän snart sagdt på alla områden och platser i statens tjänst kunna erhålla pension, hvarför i all världen skulle då icke en e. o. professor få pensionsrätt? Men, som sagdt, här föreligger icke den allmänna principfrågan, utan här är blott fråga om ett enskildt fall. Frågan är då: är e. o. professoren Norrby en så meriterad man, att det kan finnas lämpligt att tillerkänna honom pensionsrätt? Jag svarar ja, och jag ber att få något litet närmare inlåta mig på spörsmålet härom. För det första har han icke tjänstgjort, såsom man skulle kunna tro af betänkandet, endast i 13 år, utan i nära 20 år vid den teologiska fakulteteten. Vidare — en sak till. Här har talats om, att när han sökte e. o. professuren, borde han haft klart för sig, att den icke var förenad med pensionsrätt. Jag ber att få erinra om det faktum, att professor Norrby kom till Upsala universitet icke genom att söka, utan han kallades dit af fakulteten, en kallelse, som jag vågar beteckna såsom en mycket stor utmärkelse, och det af följande skäl. Man hade inom fakulteten fått ögonen öppna för att det icke var lämpligt, att sedan de teologie studerandena aflagt sin teoretiska examen och skulle handledas inom det praktiska området, denna handledning öfverlemnades åt unga lärare och opröfvade, äfven om de teoretiskt visat sig vara vetenskapligt duglige, utan att denna ledning borde läggas i händerna på bepröfvade, praktiskt mognade män. Man sökte således och vann möjlighet att inrätta de s. k. assistentplatserna, och sedan kastade fakulteten sina ögon öfver landet, sökande en man, hvilken jemte tillräcklig vetenskaplig bildning egde tillräcklig mognad och visat sig vara fullt kompetent att leda de unga teologernas öfningar. Fakulteten fann Norrby, och han vardt kallad för att handleda vid de kateketiska öfningarna. Detta anser jag hafva varit en stor utmärkelse. Huru vida professor Norrby, när han blef e. o. professor, bort veta, att med denna e. o. professur icke var förenad pensionsrätt, eller hvad han då visste eller icke, trodde eller icke, det lemnar jag derhän. Men jag antager, att han var öfvertygad om att med assistentplatsen icke var förenad någon pensionsrätt, och han har således, från rent verldslig synpunkt sedt, handlat kanske ännu mer obetänksamt, än utskottet förmodar. Men har Norrby, förgätande timliga fördelar och glömmande att fråga efter betryggande garantier för sin framtida ekonomiska utkomst, gått till sitt akademiska kall, så har han i dettas utöfning visat ett nit, som hedrar honom och hvarpå jag vill anföra ett bevis. När han var kallad och fick fullmakt på att leda de kateketiska öfningarna, så inskränkte sig icke hans verksamhet dertill. Han hade också att deltaga i ledningen af andra praktiska öfningar medelst rättande af skriftliga uppsatser. Icke nog dermed. Hans vetenskap-

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

liga intresse för sitt ämne dref honom att frivilligt hålla två föreläsningar i veckan utan någon officiel kallelse och utan betalning, och han fullgjorde således redan såsom assistent i hela dess vidd det uppdrag, hvilket sedermera tillföll honom såsom e. o. professor. Att han under allt detta icke sökte efter garantier för att blifva pensionsberättigad, bör räknas honom till förtjenst kanske äfven med hänsyn dertill, att han i många år var i en sådan ställning, att han endast behöft peka på ett rikt pastorat, hvilket då Kongl. Maj:t i nåder sannolikt skulle hafva beviljat honom. Kärleken till vetenskapen och till ett grannlaga och svårt kall har hindrat honom att sörga för sin ekonomiska framtid på sådan väg.

Efter dessa antydningar torde herrarne finna, att det är mera rättvist och kammaren mera värdigt att besvara hans ansökan om pension icke med ett kyligt nej, utan med ett tacksamt ja. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre von Otter: Här har redan af den förste högt ärade talaren och äfven af de efterföljande erinrats om att när Kongl. Maj:ts förslag till inrättande af e. o. professorer år 1877 framställdes, skedde icke någon hemställan om pensionsrätt i sammanhang dermed. Men af denna omständighet har statsutskottet icke, på sätt den näst föregående talaren tycktes antaga, ansett sig kunna sluta till att meningen icke skulle varit att medgifva dem pensionsrätt. Men statsutskottet har af dåvarande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet trott sig finna ett verkligt stöd för den uppfattningen, att meningen var, att de icke skulle hafva pensionsrätt. Departementschefen yttrade nemligen, att »aflöningen kunde sättas något lägre än de ordinarie professorernas, nemligen dels till 4000, dels till 4,500 kronor, emedan tillfälle alltid stode öppet för dessa akademiska lärare att vid ordinarie professors afgang i behörig ordning vinna befordran till den högre aflönade tjensten».

Häri ligger otvetydigt en antydan om att departementschefens tanke var den, att i de allra flesta fall de e. o. professorerna skulle öfvergå till ordinarie professorsbeställningar och att pensionsrätt för dem sålunda icke erfordrades. Men, såsom äfven af den högt ärade förste talaren anförts, den föreliggande kongl. propositionen är ett bevis på att detta icke alltid håller streck, och när så är förhållandet, bör enligt min åsigt dessa e. o. professorer tillerkännas pensionsrätt icke på grund af godfinnande, utan på grund af rätt. Jag har också inom utskottet biträdt utskottets förslag, men med ogillande af motiveringen, därför att jag trott, att man genom att afslå den nu ifrågavarande framställningen lättare skulle kunna framdeles åstadkomma pensionsrätt för de e. o. professorerna.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, huru i frågor som denna det enskilda godtycket ofta gör sig gällande. Vi se således, huru i fråga om dessa två högt förtjente män, e. o. professorerna Norrby och Sundén, endast tre af utskottsledamöterna yrkat godkännande af Kongl. Maj:ts proposition till förmån för herr Norrby, då deremot sex ledamöter förordat pension för herr Sundén. På det sättet skulle det ju kunna bero på godtycke, huru vida dessa

herrar skola få pension eller icke, och om man således går på och fastställer enskilda pensioner till dessa, kan man anse denna fråga om pensionsrätt för de e. o. professorerna vara i viss mån prejudicierad.

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

Jag hade här tänkt yrka på att ur motiveringen måtte strykas slutet af stycket, från »härtill kommer» till och med »pensionen», men för öfrigt bifall till utskottets förslag. Då jag emellertid är fullt öfvertygad om, att kammaren kommer att godkänna Kongl. Maj:ts proposition, skall jag icke göra något yrkande.

Herr Billing: Den siste talaren slutade med, att han var fullt öfvertygad om att kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts förslag; och då jag har samma öfvertygelse, skall jag icke trötta kammaren med att upprepa de skäl, hvilka af föregående talare framdragits för ett dylikt beslut, utan blott göra en liten anmärkning med anledning af hvad som yttrats af en talare. Den rör frågan, huru vida dessa e. o. professorsbefattningar äro öfvergångsplatser eller icke. Möjligen tänkte man sig 1877, att så skulle blifva förhållandet, men 1896 finner man, att så icke blott icke är händelsen i många fall, utan att det i de flesta fall icke *kan* så vara, alldenstund e. o. professorer äro tillsatta i ämnen, för hvilka icke finnas ordinarie professurer. Detta gäller om många och jag tror om de flesta e. o. professorerna. Alltså, om år 1877 af Kongl. Maj:t uttalades en sådan grundsats eller tanke, har densamma af Kongl. Maj:t och Riksdagen blifvit rektifierad på så många punkter, att den numera icke har den ringaste bärkraft.

Vidare ber jag att gent emot den siste talaren få säga, att om jag också på det lifligaste instämmer i hans uppfattning, att det rigtigate vore att pensionsrätten blefve *allmän* för de e. o. professorerna, så att man icke behöfde upptaga frågor om den ena då, den andra då, synes det mig likväl riktigt, att, då frågan icke nu föreligger så allmän, man bör vara med om att bevilja pensionsrätt i dessa enstaka fall för att sedan komma till den allmänna bestämmelsen.

Men jag ber nu att få uttala och tillägga två önskningsar af något allmännare utsträckning, dervid jag i främsta rummet och särskildt vänder mig till herr statsrådet och chefen för eklesiastikdepartementet.

Der finnas under eklesiastikstaten åtskilliga klasser af tjänstemän, hvilka i alla afseenden, i afseende på kompetens, löneförmåner och tjänstgöring, äro fullt likställda med andra tjänstemän. Detta utskotts-betänkande pekar på tre sådana klasser: e. o. professorer, som äro likställda med andra akademiska tjänstemän, seminarielärare, som äro likställda med lärarne vid elementarläroverken samt teckningslärare, som äro likställda med gymnastiklärarne, likställda i alla afseenden sålunda, utom i det enda, att de icke hafva pensionsrätt. All möjlig rättvisa och billighet kräfva, att de blifva likställda äfven i fråga om pensionsrätt, och därför dristar jag uttala den önskan och betona den så starkt jag kan, att det icke måtte dröja länge, innan Kongl. Maj:ts regering framkommer med förslag till pensionsrättens ordnande för samtliga dessa olikartade tjänstemannaklasser, på det

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

att regeringen må slippa det obehaget att få afslag på fullt rättvisa framställningar i enstaka fall, och på det att icke dessa tjänstemän måtte orättvist få lida deraf, att det icke blifvit i denna sak ordnad för dem på lika sätt som för andra.

Jag kommer nu till den andra önskan; — men jag tror, att jag jag glömt bort hvad jag ville derom säga. Det var väl friherre Klinckowströms skull; han förvillade mig.

Nå väl, på de af mig nu anförda grunder anhåller jag i allt fall att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Klingspor: Vi hafva inom utskottet försökt att, då icke tvingande förhållanden förelegat, iakttaga den största möjliga sparsamhet vid frågor om beviljande af pensioner.

Det kraftiga försvaret för den kongl. propositionen skulle kunna gifva anledning till det antagandet, att dessa e. o. professorer vore satta på bar backe, derest den kongl. propositionen icke bifölles. Så är emellertid ingalunda förhållandet, ty dessa e. o. professorer hafva rätt att sitta kvar vid sina tjänster och blifva således derpå icke lidande. Om deremot Kongl. Maj:ts framställning varit motiverad dermed, att dessa personer på grund af sjukdom eller andra förhållanden icke längre kunna uppehålla sina tjänster, då hade saken stält sig annorlunda och behandlingen äfven blifvit en annan. Såsom frågan deremot nu står, är det en ren principfråga, och om Riksdagen nu godkänner Kongl. Maj:ts framställning, hvilken endast är baserad på den omständigheten, att de ifrågavarande e. o. professorerna hafva uppnått 65 års ålder, är dermed ett prejudikat skapadt på ett helt annat sätt för åstadkommande af pensionsrätt än det enda rigtiga, nemligen genom en lag. Då i detta speciella fall herr Norrby enligt alla sammanstående uppgifter ännu har sin fulla kraft i behåll och ingen tvekan förefinnes om hans förmåga att på ett fullt nöjaktigt sätt uppehålla sin e. o. professur, saknas anledning att nu taga den frågan i betraktande, huru vida han bör pensioneras, på det att hans plats må blifva med lämpligare person besatt; och då jag anser, att det är af synnerlig vigt att noga hålla på denna uppfattning, vågar jag yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre Klinckowström: Då statsutskottet behandlar frågor om extra pensionering för åtskilliga menniskor, plägar utskottet göra sig reda för dessas enskilda ekonomiska förhållanden. Så har icke här skett, och jag tager därför för alldeles afgjort, att herr Norrby's enskilda finansiella förhållanden äro goda. Hvad beträffar frågan om hans pensionering, synes mig utskottet hafva gjort rätt uti att tills vidare afstyrka densamma, och jag tror, att man gör en stor tjänst åt alla e. o. professorer, om man derigenom kunde framkalla en kongl. proposition om pensionsrätt för dessa herrar, om de förtjena någon sådan.

Föregående talare hafva med logiken och alla möjliga spetsfundigheter sökt försvaga eller till och med tillintetgöra utskottets på sid. 14 anförda motivering angående pensioner för e. o. pro-

fessorer; men för min del finner jag utskottets uttalande vara så beskaffadt, som det bör vara, och jag är utskottet tacksam därför. Herr Norrby har visserligen tjänstgjort, d. v. s. varit i statens tjänst, många år, men vid Upsala universitet har han, enligt hvad utskottet uppgifvit, blott tjänstgjort 13 år, och vid sådant förhållande saknar jag skäl att opponera mig, utan får jag tvärt om på det varmaste hos kammaren förorda bifall till statsutskottets hemställan i denna punkt.

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

Herr Blomberg: Efter de föregående talarnes anföranden skulle jag kunna fatta mig helt kort vid mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna fråga. Jag finner dock nödigt att påpeka några misstag, som insmugit sig i den motivering, som föregående talare anført till stöd för statsutskottets mening. Ordföranden på den afdelning inom statsutskottet, hvilken haft att behandla denna hufvudtitel, androg såsom sitt, efter hvad jag kunde finna, hufvudsakliga och enda egentliga motiv för afslag, att i dåvarande chefens för ecklesiastikdepartementet yttrande vid de e. o. professorsembetenas inrättande skulle inneburets någon sådan tanke, som att dessa platser vore af den egendomliga art, att för dem icke borde beredas någon pensionsrätt. Jag vågar på det bestämdaste bestrida, att någon sådan mening af honom uttalats eller af honom kunde uttalas eller hysas, ty en dylik mening skulle hafva varit fullkomligt stridande emot de förutsättningar, på hvilka hela den föreslagna anordningen grundade sig. Man ville nemligen åstadkomma en förändring i universitetets verksamhet genom att förvandla de förutvarande adjunkturena till mera betydelsefulla lärareplatser, platser, hvilkas innehafvare, på samma gång som de finge en mera omfattande verksamhet, derjemte skulle erhålla en själfständigare ställning. Nu är förhållandet det, att de akademiska adjunkturena verkligen voro att, enligt regeln, betrakta såsom öfvergångsplatser. Men icke dess mindre hade, då pensionering för universitetslärarne några år tidigare — år 1873 — af Riksdagen medgafs, samma rätt till pension, som lemnats åt professorerna, tillerkänts äfven adjunkterna, således tilldelats *alla* ordinarie universitetslärare. Detta beslut fattades till och med af Riksdagen på förslag af enskild motionär; så angeläget och önskvärdt ansåg man förhållandets ordnande vara.

Jag måste ock anhålla att här få påpeka, att i det — för öfrigt enhälliga — statsutskottsbetänkande, i hvilket frågan då behandlades och hvari man erkände dess stora vikt och betydelse, betraktades saken ingalunda från en sådan låg synpunkt, som om det gälde »fattigunderstöd» eller några personliga anslag till uttjenta embetsmän, utan det betonades, att man ville anordna pensionering åt universitetslärarne på den grund, att tillfälle skulle beredas att, då sådant påfordrades, bevilja pensioner, »på det lärareplatserna städse måtte vara med fullt tjänstbara innehafvare försedda». Deri ligger själfva hufvudgrunden till pensioneringen, och ingalunda har man tagit hänsyn till den omständigheten, huru vida den ene eller andre möjligen vore i ekonomiskt hänseende bättre eller sämre situerad. Pensioneringen är ett offentligt syftsmål; detta insåg 1873 års statsutskott samt erkände och betonade det på det bestämdaste.

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.*
(Forts.)

För visso är det ock för universitetet en bjudande nödvändighet att hafva en lärarecorps af verkligan arbetskraftigt folk. Det kan ju tyckas, som om en 65 års man mången gång borde kunna sitta kvar i tjensten och som om hans intellektuella förmögenheter äfven vid denna framskridna ålder skulle kunna vara tillräckligt bibehållna, för att han ännu några år skulle kunna användas i tjensten. Men enligt regeln länder det universitetet till stor skada, derest man kvarhåller personer, hvilkas ålder måste hafva det med sig, att det arbete, de derefter utföra, endast är ett nödtorftigt arbete. Ty vi skola komma i håg, att för en universitetslärare gäller det icke blott att meddela en viss undervisning på vissa timmar, han skall också kunna följa med utvecklingen af den vetenskap, hvars målsman han är; brista krafterna för denna hans uppgift, då blir han en dålig universitetslärare. Och hvilka är det, som deraf blifva i högsta grad lidande? Jo, den bildningsökande ungdomen och samhället.

Dessa synpunkter måste, enligt mitt förmenande, vara de bestämmande, då det gäller att afgöra, om och i hvilken mån pensioner böra gifvas åt universitetslärare. Och då jag för min del icke finner någon som helst anledning att i detta afseende göra skilnad på ordinarie och extra ordinarie professorer, tror jag, att alla skäl tala för erkännande af den ifrågavarande pensionsrätten. Då nu denna tydligen på grund af ett förbiseende icke blifvit genom uttryckligt stadgande generellt medgifven med afseende å de e. o. professorerna, bör den gifvas hvarje gång, som den i öfverensstämmelse med de för ordinarie professorers pensionering bestämda grunder af regeringen för en e. o. professor föreslås.

Det har i dag sagts, att utskottet vid sin framställning icke haft annat att rätta sig efter än Kongl. Maj:ts proposition och liknande omständigheter. Ja, det är just hvad utskottet i detta fall borde hafva iakttagit i stället för att söka konstruera upp några nya, allt utom fullgoda grunder för afslag. Kongl. Maj:ts proposition vitsordar ju på det bestämdaste dessa pensioners nödvändighet med stöd af den framställning, som från Upsala universitet gjorts. Och kammaren kan vara fullt öfvertygad om, att i denna universitetets framställning ligger jemväl ett erkännande af universitets behof att få de åldriga universitetslärarne utbytta mot yngre krafter. Vill man åter rätta sig efter äldre föredömen, så finnas sådana angående tjänstemän med liknande anställning vid andra anstalter. Jag skall icke orda om huru utskottet år 1873 hänvisade till att andra tjänstemän hade fått pensionsrätt och att således äfven universitetslärarne borde erhålla sådan. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att vid andra anstalter lärare, hvilka med universitetens e. o. professorer verkligan kunna sägas vara likställda, hafva pensionsrätt. Detta gäller om e. o. professorerna vid karolinska institutet, således tjänstemän af alldeles liknande beskaffenhet. Det gäller om lektorerna vid tekniska högskolan, som äfven med allt skäl kunna med dem jemföras. Och hvad man här anfört såsom invändning mot pensioneringen, är tillämpligt med afseende såväl å de ena som de andra af dessa tjänstemän. Ty flera af dessa platser äro jemväl afsedda för ämnen,

i hvilka ordinarie professurer finnas, och således kunna de i viss mån sägas vara öfvergångsplatser.

Alla skäl, som här anförts emot den föreslagna pensionen, falla således bort, om man vill rätta sig efter kända omständigheter af likartad natur.

En annan sak! Hvad blir väl följden, om man ej beviljar pensionsrätt åt e. o. professorer? Följden blir den, att, när en ledighet med afseende å ordinarie professorsembete uppstår, som skulle kunna fyllas af en gammal nästan uttjent e. o. professor, frestelsen måste blifva stark för den gamle att söka med undanskjutande af yngre förmågor erhålla platsen för att bereda sig pensionsrätt och möjlighet att komma till hvila vid annalkande 65 års ålder. Och då får han visserligen icke den pension, som här föreslagits, men i stället den större professorspensionen efter att kanske blott under 2 eller 3 år hafva i sin nya anställning tjenstgjort, och detta på ett sätt, som oaktadt bästa vilja varit mindre tillfredsställande. Om detta är en anordning, som kan lända staten och den allmänna undervisningen till bästa, så skulle det möjligen kunna sägas, att man hade tillräckliga skäl för att vägra de här föreslagna pensionerna.

Man skulle slutligen kunna anföra, att man ej har någon ledning för bestämmandet af pensionens belopp. Men det har man i den allmänna grundsats, som finnes uttalad i det kongl. bref, som en föregående talare på vesterbottensbanken omnämnt, nemligen att pensionen bestämmes till hela lönen — 3,500 kronor är just hela lönen för en e. o. professor, som tjenstgjort i 5 år.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Torelius: Då en ärad talare på elfsborgsbanken funnit lämpligt att inlåta sig på privatekonomiska spörsmål och af den omständigheten, att utskottet ej lemnat någon redogörelse för professor Norrbys ekonomi, dragit den slutsats, att han måste vara en förmögen man, så, och ehuru det bjuder mig emot att inlåta mig på detta ämne, ber jag, då jag känner förhållandet, att få lemna den upplysningen, att han *icke* eger någon förmögenhet. Och jag har lemnat denna upplysning dels under förvisning om att ingen, som känner eller lär känna denna sak, skall kunna jäfva mitt påstående, dels under förhoppning, att kammaren trots sådan upplysning icke skall finna behag i den jemförelse, en talare här tillät sig, då han ordade något om fattigvårdsanstalter eller dylikt.

Herr Alin: Saken är så utredd, att jag med skäl kunde afstå från ordet. Jag har emellertid ej gjort det därför, att det är ett uttalande af ordföranden å första utgiftsafdelningen, som enligt min mening ej blifvit alldeles tillräckligt bemött. Han nämnde, att föredragande departementschefen år 1877 yttrat sig till statsrådsprotokollet så, som om dessa e. o. professurer skulle vara öfvergångsplatser. Detta är enligt min åsigt fullkomligt origtigt. Såväl i yttrandet till statsrådsprotokollet år 1876 som i samma protokoll år 1877 polemiserar departementschefen mot stadgandet af det förhål-

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.*
(Forts.)

lande, som skulle karakteriserat de nya platserna såsom öfvergångsplatser, att man nemligen från dem skulle utan vidare flyttas upp till ordinarie — ett förhållande, som för öfrigt naturligtvis skulle kunnat stadgas endast i fråga om ämnen, som erhöles både extra ordinarie och ordinarie professur, och således visst icke i fråga om alla. Någon annan åsigt finnes ej heller uttalad i det yttrande, som friherre von Otter citerat och der det ju talas om att »söka befordran». Ja, man kan från en e. o. professor vinna befordran till en ordinarie genom att söka denna befordran eller genom att bli kallad enligt 80 § i universitetsstatuterna. Det citerade uttrycket betecknar således ej platserna såsom öfvergångsplatser. Nu hafva under senare tiden förhållandena utvecklats så, att från vissa e. o. professorer kan vederbörande utan vidare flyttas upp till ordinarie, men huru många äro de? Vid Upsala universitet är detta förhållandet med e. o. professorerna inom juridiska fakulteten, likasom med en af platserna i romanska och germanska språk, der det ordnats så, att när den ordinarie professorn i romanska språk afgår, flyttas den e. o. professorn i germanska språk upp till ordinarie och tvärt om. Men för öfrigt fins ej vid detta universitet någon e. o. professur, som har karakteren af öfvergångsplatser. Vid Lunds universitet lär det finnas två e. o. professorer af dylikt slag, men vid karolinska institutet fins det icke en enda sådan plats.

Härmed torde vara tillräckligt angifvet, att statsutskottet, då det yttrat sig, som om de nu ifrågavarande platserna vore öfvergångsplatser, sväfvat i villfarelse. Det var endast detta jag ville säga, och anhåller jag för resten att få förena mig om yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Otter: Jag vill endast säga några ord med anledning af den siste talarens anförande, deri han yttrade, att jag skulle hafva så åberopat departementschefens ord år 1877, som skulle det stå dessa e. o. professorer öppet att *söka* befordran. Detta var ej mina ord, hvilket jag kan bevisa, emedan jag har dem skrifna här framför mig. Här står: »medan tillfälle alltid stode öppet för dessa akademiska lärare att vid ordinarie professors afgång i behörig ordning *vinna* befordran till den högre aflönade tjänsten».

Herr statsrådet Gilljam: Efter den långa diskussion, som i ärendet redan hållits och hvilken med skäl kan kallas uttömmande, har jag icke ett enda skäl att tillägga, och jag skall icke besvara kammaren med att upprepa några af de redan anförda. Det är blott med anledning af två talares särskilda yttranden, som jag skall be att få nämna några ord.

Herr Billing stälde en varm uppmaning till chefen för ecklesiastikdepartementet, att han måtte vidtaga nödiga åtgärder för att sådana till departementet hörande grupper af tjänstemän, som ännu icke hafva i lag sig tillförsäkrad pensionsrätt, så fort som möjligt måtte få en sådan rätt sig tillförsäkrad, för att de stora olägenheter, som följa med nuvarande förhållanden, skulle undvikas. Ingen kan i det

fallet lifligare än jag känna behovet af att få ordning och bestämda föreskrifter på ett område, der man nu nödgas gå in till Riksdagen med särskild framställning i så många fall. Jag vill dock härvid erinra, att åtminstone under hela den tid jag varit departementschef och till och med litet längre tillbaka har just frågan om ett ordnande af statens pensionsväsende i dess helhet stått på dagordningen och ännu icke fått sin lösning. Hade Kongl. Maj:ts kommit till Riksdagen med någon begäran om definitivt ordnande af pensionsrätten för dessa tjänstemannagrupper, är jag viss på att utsigterna varit mycket små för att kunna få en sådan fråga igenom. Jag tror därför, att det enda sättet, som för närvarande kan och bör begagnas, är att i hvarje enskildt fall framhålla för Riksdagen, att man vid pröfningen af det särskilda fallet bör komma i håg, att det tillika gäller att tills vidare ordna pensionsrätten för alla dem, som tillhöra samma grupp af tjänstemän. Och i de flesta fall hafva vi analogier, som äro så tydliga och påpekande det rätta och ibland det enda rätta, att Riksdagen ej behöfver stanna i lång tveksamhet. Jag måste därför hafva en mot utskottsafdelningens ordförandes stridande uppfattning, då han påstår, att nu föreliggande fråga skulle vinna på att bli afslagen. Jag anser tvärt om, att Riksdagen nu har ett tillfälle att vid pröfning af ett enskildt fall tillerkänna ej blott e. o. professorn Norrby, utan med honom jemväl e. o. professorer i allmänhet en pensionsrätt, som Riksdagen sedermera vore beredd att konsekvent tillämpa, intill dess pensionsväsendet i sin helhet blifvit definitivt ordnad.

Derefter måste jag vända mig mot ett yttrande, som redan blifvit upptaget till bemötande — ett yttrande, som faldes af friherre Klingspor. Han talade om, att det vore fara värdt, att Riksdagen skulle bli en fattigvårdsinrättning, som skulle sitta och dela ut allmosor åt den ena och andra enskilda personen. Detta är den uppfattning, som ty värr går igenom utskottets behandling af nästan hvarje fråga inom denna hufvudtitel, som hör till mitt departement. Men denna uppfattning är så fullkomligt origtig som möjligt. Pension åt en tjänsteman är icke något fattigunderstöd, utan det är en form för aflöning. Jag vädjar till er, mine herrar, har man icke i alla de fall, då för särskilda embetsverk lönerereglering genomförts, bestämt aflöningen i lön, tjänstgöringspenningar och pension? De tre höra oåtskiljaktigt tillsammans med hvarandra. Pensionen är den innehållna delen af ersättningen för redan verkställt arbete. Skälet till en dylik anordning är ej svårt att finna. Man har dermed ej afsett att bevisa den enskilda personen en grace, utan man har velat bereda honom tillfälle att i sin tid afgå, för att man derigenom skulle kunna upprätthålla den institutions intressen, vid hvilken han i sin krafts dagar tjenat.

Detta är hvad jag velat säga beträffande de två saker, som jag egentligen hade att besvara; och i öfrigt har jag blott att på det varmaste förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Alin: Då herr friherre von Otter i sitt sista yttrande syntes vilja i uttrycket »vinna befordran» lägga en annan mening än

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

*Pension
för e. o.
professorn
C. J. Norrby.
(Forts.)*

den, att man vinner befördran på grund af ansökning eller efter kallelse, skall jag be att få läsa upp ett par rader ur de särskilda anföranden, som 1877 års ecklesiastikminister i denna fråga hållit. År 1876 yttrade han: »Aflöningen kunde sättas något lägre än de ordinarie professorernes, nemligen dels till 4,000, dels till 4,500 kronor, emedan tillfälle alltid stode öppet för e. o. professor att vid ordinarie professors afgang *i behörig ordning söka befördran* till den högre aflönade tjensten. *Den på förhand bestämda uppflytningen måste jag helt och hållet afstyrka.*» År 1877 yttrade han i samma sak: »Vid öfverläggningen angående detta ämne har det varit ifrågasatt och jemväl af en och annan fakultet föreslaget, att hvarje innehafvare af en extra ordinarie professorsbeställning borde, när ledighet uppstode i den eller de ordinarie professioner, med hvilka hans läroämne vore beslägtadt, omedelbart *uppflyttas* till ordinarie professor. Detta förslag har icke blifvit tillstyrkt af någotdera bland konsistorierna, icke heller af kanslersembetet. Det synes ock vara underkastadt ganska stora betänkligheter.» Och i det följande utvecklar han dels dessa betänkligheter, dels obehöfligheten af att uppflyttning från e. o. professur till ordinarie blefve en ovilkorlig rättighet. Jag torde härmed hafva anført tillräckliga skäl för mitt påstående.

Deremot instämmer jag lifligt med friherre von Otter i den mening, han uttalade rörande önskvärdheten att så snart som möjligt få denna fråga om rätt till pension för e. o. professorer reglerad genom allmänna bestämmelser, så att det icke måtte bero på beslut i hvarje särskildt fall, huru vida den ene eller den andre skall få pension. Med anledning af hans yttrande vill jag dock tillägga, det jag tror, att man för att närma den frågan sin lösning ej behöfver välja den väg, han förordade, utan att, efter hvad här i dag blifvit yttradt, detta mål bör kunna vinnas, äfven om man nu bifaller Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts framställning vara med öfvervägande ja besvarad.

*Pension
för lektorn
A. V. Lönnegren.*

Punkten 11.

Herr statsrådet Gilljam: Här, mine herrar, ha vi en sådan punkt, der efter min uppfattning statsutskottet räknat mindre rätt i ekonomiskt afseende. Den ifrågavarande lektorn Lönnegren har för närvarande enligt gällande stat 3,000 kronor i årlig lön och är enligt gällande föreskrifter skyldig att vid tjänstledighet på grund af oför-

måga att sköta sin tjänst deraf afstå ett belopp så stort, att han får i behåll 2,480 kronor. Nu har Kongl. Maj:t begärt för honom en pension af 2,500 kronor. Hela skillnaden är således blott en afrundning af det belopp, som han är lagligen berättigad att, äfven då han ej kan tjänstgöra, det oaktadt få behålla. Men hvad är å andra sidan vinsten? Jo, det är, att en person, som redan i 16 år på grund af dålig hörsel måst söka och erhållit tjänstledighet, finge afgå från sin befattning och derigenom läroverket i Luleå få lärareplatsen besatt med en duglig och tjänstbar lärare. Jag frågar, om ej denna sak kan vara värd den uppoffring af omkring 20 kronor, som här är i fråga? För mig synes det vara alldeles solklart, att det här icke gäller en särskild ynnest mot den enskilda personen, utan en verklig vinning för läroverket, att Lönnegren får afsked med pension till det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit, nemligen 2,500 kronor. Om utskottets förslag skulle godkännas, d. v. s. 1,500 kronor beviljas, så är dermed intet vunnet. Det fins alls ingen betydelse i ett sådant beslut, ty sökanden afgår naturligtvis ej, utan han sitter qvar, såsom förhållandet är nu.

På grund deraf hemställer jag, att kammaren måtte äfven i detta fall bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Pettersson, Fredrik Emil: Jag skall ej redogöra för de skäl, utskottet följt, utan vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att denna punkt 11:o är en bland de få punkter i hela betänkandet, der utskottet varit enigt. Och utskottet har på de motiv, som finnas här på sid. 15, nemligen att Lönnegren endast är 54 år och allenast 8 år tjänstgjort såsom ordinarie lärare, — på detta skäl ansett, att hans pension borde sättas till 1,500 kronor, synnerligast som utskottet inhemtat, att hans sjukdom ej är af svårare beskaffenhet, än att han kan utöfva och verkligen utöfvar annan verksamhet. Utskottet har här vid lag följt ett exempel, som gafs år 1891, då utskottet afstyrkte pension åt en person, som varit i statens tjänst i 40 år, blott därför att han innehade en annan tjänst. Detta var de skäl, som inom utskottet talade för mig, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Gilljam: Det är fullkomligt sant, att utskottet i denna punkt är enigt; men jag vågar påstå, att det beror derpå, att utskottet icke trängt till botten på denna frågas verkliga beskaffenhet. Såsom jag redan påpekat, sitter nemligen Lönnegren i lycklig besittning af nära på den summa, Kongl. Maj:t begär. Skulle jag vid sidan af de officiella handlingarna yttra mig något om de särskilda förhållanden, som sammanhånga med denna fråga, kan jag nämna, att Lönnegren under många år blifvit anmodad att söka pension, men han har icke velat. Nu har han kommit in och begärt sådan, och ett tillfälle yppade sig sålunda för Kongl. Maj:t att genom hans pensionerande få hans plats vid Luleå läroverk besatt.

Det står i utskottets betänkande, att han tjänstgjort allenast 8 år såsom ordinarie lärare — och det är i och för sig alldeles riktigt — men jag tror, att det hade varit bättre och rättare att säga såsom

*Pension
för lektorn
A. V. Lönnegren.
(Forts.)*

*Pension
för lektorn
A. V. Lönnegren.
(Forts.)*

i kongl. propositionen, att han i 11 år tjenstgjort vid statens allmänna läroverk.

Jag skall äfven, då jag tvingas dertill, något inlåta mig på den der *andra verksamheten*. Det är dock blott hvad jag på ett eller annat sätt fått höra. Han har sysselsatt sig med presterlig verksamhet af det skäl, att han trots sin döfhet trott sig kunna på detta område göra gagn och trots sitt lyte äfven vinna befordran. Det har emellertid ej gått att vinna befordran på presterlig väg, och det går ej heller. Någon annan verksamhet än denna har jag ej hört att han egnat sig åt, om ej möjligen att han brukat uppträda såsom nykterhetspredikant. Men dermed tror jag icke, att han funnit någon ting särskildt inbringande i ekonomiskt afseende.

Herr Säve: Jag hade ej ämnat begära ordet i denna fråga, men då en ärad ledamot af statsutskottet under diskussionen velat såsom ett stöd för utskottets uttalande framställa ett prejudikat, har detta erinrat mig om ett annat prejudikat, som äfven synes mig vara värdt all uppmärksamhet. År 1887 aflats en kongl. proposition till Riksdagen angående pension åt en på grund af sjukdom otjenstbar lektor vid allmänna läroverket i Kalmar, som ej uppnått erforderlig pensionsålder. Denna pension tillstyrktes af statsutskottet att utgå med $\frac{3}{4}$ af den lön, som lektorn hade på stat, med motiveringen: »i öfverensstämmelse med hvad i likartade fall tillförene egt rum». Jag har ej haft tillfälle att granska, huru Riksdagen handlat i liknande fall under de föregående åren, men 1887 års statsutskottsbetänkande stöder sig på gammal praxis. Lektorn i fråga hade en lön på 3,500 kronor, och Riksdagen beviljade honom $\frac{3}{4}$ deraf i pension. Således erhöll sagda lektor af Riksdagen i pension 2,625 kronor. I öfverensstämmelse med detta prejudikat borde således utskottet hafva för lektor Lönnegren föreslagit en pension på vida högre belopp än 1,500 kronor.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Pension för
läroverks-
adjunkten
C. J. E.
Aurell.*

Punkten 12.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag har visserligen inga särskildt ömmande omständigheter att anföra till förmån för adjunkten Aurells person, men jag kan andraga ömmande omständigheter för läroverket i Nyköping, som redan i 18 år saknat ordinarie lärare inom en vigtig lärogren. Och troligen kommer förhållandet att länge bli sådant, såvida statsutskottets förslag går igenom. Jag har mig nemligen personligen bekant, att Aurells förmyndare ej anser sig kunna samtycka till hans afskedstagande, så vida ej den af Kongl.

Maj:ts föreslagna pensionen 1,500 kronor blir honom beviljad. Herr Fredrik Pettersson nämnde nyss den saken klandrande, men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att förmyndaren der vid lag har att stödja sig på Sveriges lag och laga stadgar och att han gör hvad han anser vara sin pligt. Att undervisningen vid läroverket under sådana förhållanden skall lida, är klart, ty dels ombytas vikarierna ganska ofta, ibland hvarje år, dels sker afbrott i undervisningen derigenom att vikarierna resa bort för att profva till andra läroverk, och det tager esomoftast många dagar. — Jag skall be att få framföra ett annat skäl, hvarför pensionen bör fullständigt beviljas. Icke annat än hvad jag kan finna, skulle det äfven i ekonomiskt afseende vara för staten en god affär, om denna pension beviljas. Aurell har 2,500 kronor i lön. Staten får dertill lemna ungefär 1,000 kronor till hans vikarie. Det gör för denna lärostol en årlig utgift af 3,500 kronor. Beviljas nu pensionen med 1,500 kronor, får man till denna utgift lägga den nya ordinarie innehafvarens lön, som blir antingen 1,500 eller 1,800 kronor, beroende på hvilka examina han genomgått. Således blir det i allra högsta fall 3,300 kronor, eller i det hela en vinst för staten på 200 kronor årligen.

Jag ber att på dessa skäl, herr vice talman, få yrka afslag å statsutskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Klingspor: Den person, om hvilken pensionerande här är fråga, har under de sista 18 åren icke gjort någon tjenst. Den olägenhet, som nu skulle uppstå för läroverket, har således existerat under en längre tid. Att det oakadt någon framställning icke gjorts om pension åt honom har, såsom man kan förstå, vållats deraf, att han lidit af partiell sinnessjukdom. Man synes hafva haft den förhoppningen, att han skulle blifva frisk, och så länge denna förhoppning förefans, kräfde han också en mera omsorgsfull vård. Man sökte olika läkare och olika anstalter för att få honom frisk. Men såsom frågan nu står, då han befunnits obotlig, har utskottet med hänsyn dertill, att han är ogift och utan familj, ansett, att, om till honom nu ansloges en summa, som vore fullt tillräcklig att förskaffa honom den vård, som han under närvarande förhållanden behöfde, Riksdagen härmed hade fullgjort sin pligt. Han har en längre tid åtnjutit lön utan att kunna göra tjenst, och då synes det mig icke vara någon anledning att bestämma pensionen till högre belopp, än utskottet föreslagit. Om vid sådant förhållande hans förmyndare icke skulle vilja medgifva, att han afgår, så tycker jag, att det vore något, som man med fog kunde ogilla. Då den föreslagna pensionen torde vara fullt tillräcklig, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets forslag.

Herr Boström, Filip: Då jag har den äran att vara inspektor för det läroverk, der adjunkten Aurell är ordinarie lärare, ber jag att till de skäl, som af den förste ärade talaren äro framförda med afseende å den föreslagna nedsättningen i pensionsbeloppet, få tillägga, att vid detta läroverk förefinnas åtskilliga andra sådana lärare, som af obotlig sjukdom äro hindrade att tjenstgöra. Så finnas t. ex.

*Pension för
läroverks-
adjunkten
C. J. E.
Aurell.
(Forts.)*

Pension för två lektorer, hvilka varit tjänstlediga under många år, och deras läroverks-platser skötas af extra lärare. Så förefinnes äfven inom adjunktsklassen, utom denne Aurell, ännu en, som är obotligt sjuk, och derjemte en, som är förordnad till rektor vid ett treklassigt läroverk. Således finnas vid Nyköpings läroverk tre adjunkter, hvilkas platser skötas af extra lärare. Det är naturligen en synnerligen stor olägenhet för läroverket, då dessa extra lärare ombytas, i regel åtminstone hvartannat år. Då man derjemte är viss om att, i fall den pension, som nu af utskottet föreslagits, skulle blifva Riksdagens beslut, Aurell icke skulle komma att från tjensten afgå, är det alldeles gifvet, att det skulle blifva till skada för läroverket i sin helhet. Jag tillåter mig därför att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet Gilljam: Då jag lyckligtvis i denna fråga fått ett godt understöd förut, kan jag nu fatta mig kort, och skall endast göra denna hemställan, till och med till statsutskottets ledamöter: om det nu är ett faktum, att den till tjänst oduglige Aurell, som aldrig någonsin kan blifva tjänstbar, dock kostar staten i närvarande ögonblick så pass mycket, att han har sjelf i behåll efter gällande föreskrifter 2,000 kronor eller något mera årligen, och när det nu bjudes att blifva af med honom för 1,500 kronor, skulle icke statsverket derpå göra en bestämd vinning af 500 kronor? Dertill kommer det, som för mig är lika viktigt och viktigare, nemligen nyttan och nödvändigheten för läroverket att få platsen besatt med en tjänstbar ordinarie lärare.

Jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i cnlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan samt vidare derpå att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Pension för
teknings-
läraren
P. C. W.
Klein.*

Punkten 13.

Herr Billing: Kongl. Maj:t har föreslagit en pension åt tekningsläraren Klein af 1,500 kronor. Statsutskottets pluralitet har föreslagit, att detta belopp skulle nedsättas till 900 kronor. Jag ber kammarens ledamöter fästa uppmärksamheten vid följande faktum. Vid allmänna läroverken hafva gymnastiklärarne pensionsrätt, men tekningslärarne hafva icke fått sig sådan tilldelad. Ingen menniska lär väl kunna säga, att det finnes större skäl till pensionsrätt för gymnastiklärarne än för tekningslärarne. De äro fullkomligt berättigade dertill båda två, men skulle företräde gifvas åt någotdera slaget af lärare, torde det böra gifvas åt tekningslärarne, då gymnastiklärarne icke så sällan hafva pension från annat håll såsom afskedade militärer. Emellertid har utskottet ansett, att den föreslagna pensionen »skäligen» kan nedsättas till 900 kronor, men utskottet anför icke några skäl, och jag

tror icke heller, att några skäl kunna anföras. Blott ett litet skäl eller en skälstump anföres, nemligen att teckningsläraren Löfvengren icke skulle fått mer än 900 kronor i pension. Ja, skall saken derpå hänga, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att Löfvengren visserligen fick 900 kronor, men han hade icke tjenat mer än 23 år, då deremot Klein har tjenat i 43 år, och alltid hittills, när någon har tjenat så länge såsom teckningslärare, har Riksdagen beviljat honom den pension, som Kongl. Maj:t nu har föreslagit, d. v. s. lönen i pension. Det har Riksdagen gjort 1877 med teckningsläraren Köhler i Stockholm, 1881 med teckningsläraren Vallberg i Linköping, 1883 med teckningsläraren Zettergren i Venersborg och 1885 med teckningsläraren Lindblom i Kalmar. Någon gång har Riksdagen nedsatt beloppet, men det har alltid varit i sådana fall, då tjänstgöringstiden varit betydligt kortare, såsom en gång 21 år, en gång 22 år och en gång, hvad Löfvengren angick, 23 år. Skall man återropa prejudikat, så skall man väl också taga likartade fall och således här jemföra Klein med någon med honom likställd. Ingen har så lång tjenstetid som Klein, och om Riksdagen vill i detta fall vidblifva föregående praxis, så bör den bevilja den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen.

*Pension för
tecknings-
läraren
P. C. W.
Klein.
(Forts.)*

Herr Säve: Till hvad den siste ärade talaren anförde med afseende på jemförelsen med Löfvengren ber jag få tillägga, att Löfvengren hade sjelf hos Kongl. Maj:t anhållit om en pension af 900 kronor, och på detta sätt blef just den siffran från början fixerad.

Deremot har jag icke samma uppfattning som herr Billing med afseende på hvad han framhöll i den första delen af sitt yttrande, deri han gjorde en jemförelse mellan teckningslärarne och gymnastiklärarne och sade, att då gymnastiklärarne äro berättigade till pension, böra också teckningslärarne vara det. Det synes mig, som om ett sådant uttalande icke bör få göras utan någon invändning. Min uppfattning har alltid varit den, att tecknings- och musiklärare likasom gymnastiklärare måste samtliga *vara berättigade* till pension på grund af Riksens Ständers beslut 1858, ty jag har aldrig vid tolkning af författningen kunnat komma till annan åsigt än den, att samtliga öfningslärare, då de äro ordinarie, måste betraktas såsom ordinarie *lärare* vid läroverken och alltså falla under den generella bestämmelsen för dessa. Emellertid hafva regering och Riksdag under de senaste åren frångått denna uppfattning, som dock var Kongl. Maj:ts uppfattning under 1870-talet. Men oafsedt detta, så föreligger nu för Riksdagen en Kongl. Maj:ts proposition om pension åt en gammal förtjent teckningslärare. Saken är, synes mig, väl värd att ses äfven från en annan synpunkt. Såsom bekant, pågår nu en stark rörelse i vårt land till förmån för praktiska bildningslinier och praktiska läroverk. Man vill göra undervisningen särskildt afpassad för de många af läroverkens lärjungar, som ämna vid tidigare ålder gå ut i det praktiska lifvet, så att de kunna få de insigter och färdigheter, de därför behöfva. Ju starkare denna rörelse blir, desto större blir behöfvat vid de allmänna läroverken att få teckningsundervisningen väl tillgodosedd, och då man måste erkänna, att teckningslärarne äro synnerligen klent aflönade, hemställer jag till herrarne, om det går an att

*Pension för
tecknings-
läraren
P. C. W.
Klein.
(Forts).* ytterligare försvåra deras ställning genom att inknappa på deras allt för svaga pensioner. De kunna med skäl anse sig berättigade att, då deras lön är så ringa, att det är omöjligt för dem att deraf bereda sig någon besparing, staten åtminstone till ersättning för deras arbete bereder dem den utsigten på gamla dagar, att de åtminstone icke behöfva sakna tak öfver hufvudet. Jag instämmer i den föregående talarens yrkande och anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr statsrådet Gilljam: Jag skall blott tillägga några få ord till de goda och uttömmande skäl, som redan blifvit anförda. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att äfven här ur rent ekonomisk synpunkt, oafsedt det billiga och rättvisa i att denne gamle, ovanligt välförtjente man får den pension, Kongl. Maj:t begärt, är lämpligt att bifalla den kongl. propositionen. Om gällande författningar tillämpas, har Klein först och främst af sin ordinarie lön, som är 1,500 kronor, vid förfall på grund af sjukdom ungefär 1,240 kronor i behåll. Dertill kommer, att Riksdagen på eget initiativ har beviljat teckningslärarne vid de allmänna läroverken vid förfall på grund af sjukdom ett särskildt bidrag. Med det bidraget kunde denne gamle man, om han på grund af sjukdom anmälde sig ej kunna tjänstgöra, efter mitt förmenande hafva rätt att uppbära ett sammanlagdt belopp af nära 2,000 kronor. Här har Kongl. Maj:t begärt 1,500 kronor. Jag hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att i afseende på den nu föredragna punkten annat yrkande icke framstälts, än att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställen samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 14—16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Pension för
seminarie-
adjunkten
J. Lind.*

Punkten 17.

Herr Billing: Jag är skyldig att anhålla hos kammaren om ursäkt derför, att jag i afseende både på denna 17:de och på den 18:de punkten i utskottets betänkande försummat att i statsutskottet reservera mig mot utskottets beslut. Det hade varit min ovilkorliga skyldighet, och att jag icke gjort det, beror på att jag försummat mig. Nu skall jag bedja att få reparera skadan med att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet har nedsatt det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet för seminarieadjunkten Lind från 3,000 till 2,000 kronor och har såsom stöd derför bland annat anfört, att

Lind icke befinner sig i behöfvande omständigheter eller har familj att försörja. Mot detta ber jag få säga, att det har med denna fråga alls icke att göra och bör icke hafva dermed att göra, ty här är icke fråga om ömmande omständigheter, som skola tala, eller om något fattigunderstöd, utan här är fråga om hvad denne man förtjänat genom sin tienstgöring. Om seminarielärarne gäller — jag kan få säga nu, för att icke behöfva upprepa det vid nästa punkt, att det samma gäller den seminarielärlarinna, som der är på tal — att de äro i alla andra afseenden utom pensionsrätt likställda med elementarlärarne. De hafva samma kompetens och samma arbete, och det finnes derfor icke någon rimlig grund, hvarför icke också seminarielärarne skulle hafva samma pensionsrätt som elementarlärarne, i synnerhet som elementarlärarne ganska ofta öfvergå till seminarierna. Dertill kommer, att ingen kan säga, att det icke behöfves lika dugliga lärare vid seminarierna som vid de allmänna läroverken; snarare skulle jag våga göra ett motsatt påstående, enär det fordras mera för att vara lärare för blifvande lärare än för andra lärjungar. Derfor äro också i vissa andra länder seminarielärarne likställda med lektor. När nu dessa lärare hafva alldeles samma skyldigheter som elementarlärarne, synes det mig vara mycket obilligt att gifva dem så mycket mindre pension, som statsutskottet föreslagit. Följden blir naturligen, att man till seminarierna har att påräkna sämre lärare än till de allmänna läroverken, och om man fått en dålig lärare till ett seminarium, har man utsigt att få behålla honom till dess han är så gammal, att han icke kan uträtta något alls. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Pension för
seminarie-
adjunkten
J. Lind.
(Forts.)*

Herr Rodhe: Då jag såsom ledamot af Göteborgs domkapitel tillstyrkt den af Lind begärda pensionen, måste jag känna mig uppfordrad att, äfven jag, yttra ett ord till förmån för det af Kongl. Maj:ts föreslagna pensionsbeloppet. Jag behöfver ej upprepa de skäl, som af den föregående talaren redan blifvit anförda; jag tager för gifvet, att om de herrar af statsutskottet, som påyrkat nedsättning af pensionen, hade riktigt öfvervägt vådorna af att slå in på den af dem beträdda vägen, vådorna för seminarierna och dermed för hela vår folkundervisning, skulle de icke velat vara med derom. Utskottet har emellertid anført såsom skäl för att tillstyrka nedsättningen, att Lind icke är behöfvande och icke har familj att försörja. Såsom den föregående talaren nämnde, är detta omständigheter, som icke alls borde tagas med i räkningen. Det är för öfrigt en mycket djerf slutsats utskottet dragit, att sluta till, att Lind hvarken är behöfvande eller har familj att försörja, deraf att i handlingarne intet nämnes hvarken om det ena eller det andra. Förhållandet är, att Lind har haft 5 barn att försörja och har för att draga fram dessa måst sätta sig i skuld. Om denna må hända nu är betald, hvilket jag ej med visshet känner, säker är, att han icke har kunnat lägga något sig till godo. Hans familj är för närvarande ej så stor, han har en dotter jemte sig sjelf att försörja. Det har varit mig motbjudande att draga fram dessa enskilda förhållanden, hvilka alldeles icke borde inverka på frågans afgörande, men, eftersom utskottet dragit dem fram, har

Pension för seminarieadjunkten J. Lind.
(Forts.) jag ansett mig böra meddela nämnda upplysningar. De af herr Billing åberopade skälen för beviljande af den högre pensionen synas mig vara fullt tillräckliga, och på grund af dessa skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr statsrådet Gilljam: Då det ligger mig om hjertat att så väl, som möjligt, få Kongl. Maj:ts framställningar motiverade, på det att kammaren måtte hjälpa i sin tid att få dem till seger, så vill jag blott och bart, då de flesta argument, jag kunde anföra, redan äro af de föregående talarne meddelade, påpeka två saker. Den ena, som jag tycker här icke hafva tillräckligt starkt framhållits, är, att både Kongl. Maj:t och Riksdagen alltjemt vid hvarje förekommande tillfälle förklarar, att adjunkterna vid seminarierna äro i afseende på löneförmåner likställda med adjunkterna vid de allmänna läroverken. När en ny löneförmån tillkommit för adjunkterna vid de allmänna läroverken, har omedelbart derefter samma förmån tillfallit lärarne vid seminarierna. Efter mitt förmenande är pensionen en integrerande del af löneförmånerna, och på grund deraf betraktar jag den slutsats såsom alldeles naturlig, att när desse lärare äro likställda med afseende på löneförmåner, ligger äfven deri, att de böra vara likställda med afseende på pension. Slutligen vill jag tillägga, att det belopp, som denne man efter nu gällande författningar har rätt att uppbära, med blott 105 kronor understiger hvad Kongl. Maj:t har för honom begärt.

Med hänvisning till den likställighet, som alltid af Kongl. Maj:t och Riksdag erkänts förefinnas mellan adjunkterna vid seminarierna och vid de allmänna läroverken, tror jag, att kammaren har goda skäl att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Klingspor: Då den plats, som personen i fråga beklädt, har lön på stat till belopp af 1,500 kronor, och den öfriga delen af inkomsterna utgöras af personliga lönetillägg och löneförbättringar, har det ansetts inom utskottet, att en pension af 2,000 kronor skulle för en så gammal man vara ganska afsevärd. Utskottet har därför kommit till denna siffra, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Gilljam: Den siste talarens erinran måste uppkalla mig till ett svar. Det är förhållandet med adjunkterna vid de allmänna läroverken, liksom vid seminarierna, att de alls icke hafva sin aflöning fördelad i lön och tjenstgöringspenningar, utan de hafva en begynnelselönn å 1,500 kr., som sedan ökas genom lärarens uppflyttning efter hand i högre lönegrad. Dessa nya lönegrader äro fyra, hvardera medförande en förhöjning i lönen af 500 kronor. Om de lärarne på extra stat beviljade löneförbättringsmedlen är här vid pensionsfrågorna alls icke tal.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan samt vidare derpå

att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 18.

Herr Wennerberg: Det tyckes att utskottet i allmänhet med mycken stränghet har förfarit denna gång. Emellertid har jag, som icke kunnat gilla dess åsikter med afseende på pensionernas storlek, hela tiden förenat mig med dem, som önskat bifall till Kongl. Maj:ts framställningar i ämnet. Det har dock varit temligen tydligt, att deras åsikter skulle vinna kammarens gillande, då det icke saknats framstående reservanter i denna kammare just till förmån för dessa åsikter. Återigen, hvad den 18:de punkten beträffar, finnes ingen reservant, och det är egentligen det, som har uppkallat mig att försöka att äfven här låta rätten ha sin gång. En af statsutskottets ledamöter ansåg sig böra i denna punkt godtgöra hvad han liksom försummat dermed, att han icke reserverat sig, och det gifver mig en förhoppning, att äfven i denna punkt Kongl. Maj:ts decision skall blifva kammarens.

Vi hafva här en lärarinna vid ett folkskolelärarinneseminarium. Hon har tjenat staten i öfver 30 år. Hon har först på grund af sjuklighet den sista tiden icke kunnat fullgöra sin tienst. Det föreslogs för henne i första hand, att hon skulle få 80 procent af lönen. Statskontoret åter ansåg, att något afdrag borde göras, emedan det fattades någon tid i så väl hennes ålder, som tjenstgöring, och föreslog för Kongl. Maj:t 900 kronor, och detta belopp har Kongl. Maj:t föreslagit för Riksdagen. Något skäl, hvarför icke detta godkänts af statsutskottet, finnes icke, mer än möjligen ett, men det är af en mycket besynnerlig beskaffenhet. Utskottet gör en jmförelse med hvad enkör efter tjenstemän med deras oförsörjda barn hafva fått, men visar i raden derpå, att det mycket väl vet, att denna lärarinna är *ogift*. Det är hårdt för henne att så jmföras i detta fall med sådana, som icke kunna jmföras med henne, ty de hafva aldrig varit statens direkta tjenare. Hon har varit statens *direkta* tjenare, och det skäl, hon har att få Kongl. Maj:ts proposition beviljad, får jag säga, att jag icke behöfver stödja med något annat, än hvad i alla föregående likartade fall har redan anförts till förmån för den rätt, som seminarielärarne hafva, lika fullt som elementarlärarne.

Det är visserligen sant, att statens pension icke är någon fattigvårdshjelp, men kan man i någon mån befordra den goda saken genom att för kammaren visa, huru det står till äfven i ekonomiskt afseende för den ifrågavarande lärarinnan, något som icke förekommer i statsutskottets utlåtande, så vill jag göra det. Hon har ända till för ett par år sedan försörjt en mor, som dog vid 90 års ålder, och, sjuklig sjelf, har hon på senare tiden måst hafva en tjenarinna. Jag hemställer till kammaren, om den finner det rätt, att denna statens långvariga och trogna tjenare skall behandlas på det sätt, som man endast behandlar *efterlevande* efter statens tjenare. Hon kan på 400

*Pension för
tecknings-
lärarinnan
E. A. Nyberg.*

*Pension för
teknings-
lärarinnan
E. A. Nyberg.
(Forts).* kronor, en summa, om hvilken jag icke vet hvarifrån statsutskottet fått den, omöjligen försörja sig, sjuklig som hon är. Jag får i detta fall uppmana kammaren till att visa samma välvilja, som den har visat mot föregående pensionärer, och vill blott tillägga en sak, som icke är utan vigt. Det skall helt visst, om Kongl. Maj:ts proposition afslås, och denna lärarinna afskedas med 400 kronor, åstadkomma en på folkskolelärareseminariernas lärare högst menlig inverkan, och medelbart genom dem äfven på vår folkskoleundervisning. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit, skulle antaga Kongl. Maj:ts förslag utan förändring.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssberörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

*Pension för
extra ordi-
narie pro-
fessorn J. M.
Sundén.* Herr Billing: Med stöd af hvad som anförts och beslutits i fråga om pension till professor Norrby, anhåller jag att få yrka afslag å utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts framställning om pension till professor Sundén.

Friherre Klinckowström: På de skäl, som i fråga om pension åt professor Norrby blifvit anförda af de talare, hvilka, likasom jag, yrkat afslag å densamma, får jag, för att icke förlänga diskussionen, vördsamt anhålla om bifall till statsutskottets betänkande i denna punkt.

Herr statsrådet Gilljam: På grund af de skäl, som blifvit anförda under diskussionen rörande pension åt professor Norrby, anhåller jag att lika varmt som då få förorda bifall till Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition om pension åt extra ordinarie professor Sundén.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 21.

Herr Billing: Kammaren torde tillgifva mig att jag begärt ordet här för att säga några få ord, egentligen för att vinna röster vid den möjligen blifvande gemensamma voteringen. Här ha för undantags skull i en enda punkt samtliga statsutskottsledamöter från Första Kammaren varit eniga, och skälen för denna pension äro också synnerligen talande. Jag tors icke utveckla dem mycket, men vill fästa uppmärksamheten på följande punkter. Denne doktor Stål har varit tjänstgörande läkare i 47 år. När han dog, visade bouppteckningen 5,000 kronor i tillgångar och 6,000 kronor i skulder, och man bör icke blott fästa sig vid den brist, som fans i boet, utan också vid dessa små summor med afseende å skulder och tillgångar, hvilka visa, i huru anspråkslösa former denna familj dragit sig fram. Nu har Ståls enka alls ingenting mera att lefva af än 150 kronor i pension. Det hade varit tillfälle under den senare tiden af Ståls lif för honom att inbetala afgifter, så att enkan kunnat få en högre pension, men han skulle då haft att inbetala, såsom i Kongl. Maj:ts proposition uppgifvits, 1,500 kronor, och för denne fattige man var det omöjligt att åstadkomma detta belopp, så vidt han nemligen sjelf skulle betala det på något sätt. Jag vill här tillägga, att Stål icke var någon framstående läkare, men deremot en synnerligen vänlig man, som särskildt var de fattiges läkare och af dem mycket afhållen för sin vänlighet. Hans enka har icke ens en vecka efter mannens död kvarstannat i hans hem, utan måste för fattigdom flytta till ett annat ställe. Jag vill bedja, att de, som annars rösta nej vid gemensamma voteringar, ville, om här blir en sådan votering, ihågkomma detta. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Punkten 22.

Herr Törneblad: Det brukar vara vanligt på denna hufvudtitel att, till förekommande af ovissa chanser vid gemensamma voteringar, båda kamrarnes ledamöter i statsutskottet förena sig om någon nedsättning i de begärda pensionernas belopp, i fall en sådan öfverenskommelse kan åstadkommas. I detta fall se vi dock af reservationen, att nedsättningen icke beror på fullständig enighet mellan kamrarnes ledamöter, utan det kan mycket väl hända att, oaktadt nedsättningen, det blir gemensam votering mellan ingenting eller det af statsutskottet föreslagna beloppet 200 kronor. Men med utsigt till en sådan möjlighet föreställer jag mig, att risken vore mycket liten, om man i stället för 200 kronor satte in det belopp, som Kongl. Maj:t har begärt för enkan sjelf, nemligen 300 kronor, dock med uteslutande af de 100 kronorna åt hvardera barnet. Utskottet har erkänt att ömmande omständigheter föreligga. Är nu det riktigt, såsom jag antager att det är, då utskottet har erkänt det, så föreställer jag mig, att en pension af 300 kronor icke kan anses obefogad, och med känne-

*Pension för
f. d. rege-
mentsläka-
ren A. F.
Ståls enka.*

*Pension för
läroverks-
adjunkten
B. F. J.
Åboms enka.*

Pension för läroverksadjunkten B. F. J. Aboms enka. dom om de strömningar, som understundom göra sig gällande vid gemensamma voteringar, särskildt då det gäller enkor, tror jag, att det är mycket liten fara att sätta siffran till 300 i stället för 200. Det lär väl icke afskräcka någon. Man kan visserligen anföra, att mannen under sin listid varit i tillfälle att gå in i enke- och pupillkassan, men icke gjort det. Det må nu vara ett fel, men som icke förekommer så synnerligen ofta vidare, därför att kassan stiftades 1878, och få torde de vara, hvilkas enkor nu komma i samma predikament som Åboms enka. Dessutom saknas icke i detta fall prejudikat, som lemnats af Riksdagen. Jag hemställer om bifall till statsutskottets framställning, men med ändring af siffran 200 till 300.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten annat yrkande icke framstälts, än att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att siffran 200 utbyttes mot 300.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i oförändradt skick samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Pension för konsistorienotarien E. R. Henschen.

Punkten 23.

Herr Billing: Klockan är så mycket, att jag icke skall säga på långt när hvad som jag borde säga, men jag skall yrka bifall till min motion, och är viss på att kammaren skall lemna ett sådant bifall, då kammaren för ett par år sedan lemnade sitt bifall utan votering till en alldeles lika framställning från Kongl. Maj:t. Utskottet har naturligen icke menat mycket allvar med ett sådant skäl, som att motionen afstyrkes därför, att det är en motion af enskild motionär, då jag icke gjort annat än ordagrant upprepat Kongl. Maj:ts framställning af 1894. Vidare anför utskottet såsom skäl mot motionen, att Riksdagen icke beviljat åt denne konsistorienotarie, lika litet som åt andra, någon egentlig lön. Detta är sant. De äro en klass af embetsmän, desse konsistorienotarier, åt hvilka Riksdagen icke velat bevilja hvarken lön eller pension, utan behandlat dem såsom parias bland tjänstemän. Men är nu något skäl för Riksdagen att säga, att eftersom jag försummat att aflöna dessa tjänstemän och låtit andra göra det i stället, så vill jag icke heller gifva dem någon pension, när de, som aflönat dem, ej kunna pensionera dem. Denne konsistorienotarie Henschen har tjenstgjort i 48 år, och sällan har väl någon tjänsteman fått så utmärkt vackra vitsord af sina förmän, som Henschen fått af erkebiskoparne Reuterswärd och Sundberg, såsom jag ock anfört i min motion. Jag yrkar bifall till motionen.

Friherre Klinckowström: Jag var beredd på ett långt svaromål, men då den siste talaren påminte om att tiden är så långt liden, vill jag också, likasom han, fatta mig kort. När en enskild motionär väckt förslag i en sådan fråga som den förevarande, har jag alltid

ansett, att kammaren bör afslå detsamma därför, att sådana frågor i Pension för allmänhet böra underkastas Kongl. Maj:ts granskning och yttrande, emedan ingen myndighet kan så väl, som Kongl. Maj:t genom sina konsistorie-notarien underordnade, få reda på de verkliga förhållanden, som fordras för E. B. Henschen. att bifalla en sådan framställning. Jag får därför på det varmaste (Forts.) an hålla, att kammaren måtte bifalla statsutskottets förslag i denna punkt.

Herr statsrådet Gilljam: Ehuru här icke någon kongl. proposition föreligger, vill jag dock med afseende på det skäl, som både i statsutskottets hemställan förefinnes och nu upprepats af friherre Klinckowström, nämna, att, då denna af enskild motionär framlemnade motion i allo öfverensstämmer med den kongl. proposition, som för 2 år sedan aflennades till Riksdagen, jag anser, att det nämnda skälet i detta speciella fall betyder mycket litet. Jag vågar fortfarande såsom för 2 år sedan påstå, att det är sällan, som pension begärts för en så välförtjent, numera uttjent tjänsteman, som här är i fråga, och jag tror mig kunna uttala detta påstående icke blott för min egen räkning, utan jemväl för regeringen och Kongl. Maj:t. Jag ber därför, att i min mån få medverka till framgång åt den afgifna reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Billing*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af herr *Billings* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 24 och 25.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Herr *Pettersson*, *Fredrik Emil*: Då jag vågat reservera mig uti det ifrågavarande momentet, skall jag bedja att med några få ord få redogöra för min uppfattning af saken. Motionären har, såsom kammaren behagade finna, anvisat två utvägar för vinnande af den af honom åsyftade besparingen, nemligen att antingen förlänga tjänste-

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.

(Forts.)

tiden för kassans delegare eller också att af dem uttaxera högre årsbidrag. Statsutskottet har emellertid endast upptagit den första af hans utvägar, nemligen frågan om lämpligheten att förlänga tjänstetiden. Men då statsutskottet har ställt sig på denna punkt, så är icke frågan ny längre, utan har förekommit inom Riksdagen till behandling senast för 3 år sedan, eller 1893, då en motion af samme motionär förelåg att höja kompaniofficerarnes och deras vederlikars tjänsteålder med några år. Denna fråga behandlades i kammaren, om jag minnes rätt den 1 mars, och då uttalades af samtliga talare från statsrådsbänken och allt vidare, hvilka olägenheter och hvilket tillbakasettande i stridbarhet armén skulle få vidkännas, om denna motion bifölles. Det påvisades, att den pension, som utgår till armén, icke är, likasom mången annan pension, blott och bart ett ålderdomsunderstöd, utan att denna pension förpligtar sina innehafvare till tjänstskyldighet i händelse af behof, och det påvisades äfven, hvilken ofantligt vigtig länk detta pensionerade befäl har att fylla i arméorganisationen. Reservbefälet är för armén, såväl vid rustning som vid mobilisering, af den största vikt. Det är ju gifvet, att i samma mån, som pensionsåldern höjes, minskas antalet af tjenstdugligt sådant reservbefäl, och trots allt hvad utskottet här så vackert talar om »förbättrade hygieniska förhållanden», om »medellifslängden» och den ökade lifskraften i vårt land, så kommer nog äfven procenttalet att ökas af de i aktiv tjänst varande, hvilkas kroppskrafter icke äro sådana, att de kunna fylla sina skyldigheter. Synnerligast blir nog detta förhållandet med den stora klass af befälet, som här i synnerhet afses, nemligen den del deraf, som har till uppgift att närmast följa truppen under marsch och sörja för dess behof under vilan.

Den andra utväg, motionären påpekade, men hvilken, såsom sagdt, statsutskottet icke har tagit i betraktande, skulle vara att genom höjning af bidragen från delegarne sjelfva försöka att minska statens bidrag till pensioneringen. Man kan icke neka till, att denna utväg kan hafva ett visst fog för sig, men då inträder frågan på billighetens grund och ställer sig sålunda, att man bör taga i öfvervägande, om det kan vara lämpligt att staten öfverflyttar en så pass stor tunga på en klass af tjänstemän, som förut icke är öfvermåttan väl aflönad. I den kongl. propositionen till 1889 års Riksdag framvisades en uträkning öfver pensionstagarnes egna bidrag till pensionskassorna, och då befans det, att de belopp, som från arméns delegare utgå, ingalunda äro obetydliga, utan i flere fall fullt jemförliga med dem, som andra tjänstemän betala till sina kassor. Dessutom har staten vid sidan af denna utgift äfven lagt en annan tunga på en stor del af arméns befäl, jag menar den skyldighet, som åligger befäl och underbefäl vid alla icke garnisonerade truppförband, att sjelfva sörja för sin bostad. Vid den garnisonerade armén har staten bidragit med inqvarteringsersättning, vare sig i kontant eller in natura, men så är ej förhållandet vid den icke garnisonerade armén. Och utom det, att staten sålunda ålagt befälet att hålla sig bostad, har den också förpligtat detsamma att hålla de expeditionslokaler, som i reglementena föreskrifvas vid truppförband. Det gör, att betydliga afbränningar måste ske å befälets inkomster, och från den tid, som jag hade lön på stat,

skulle jag kunna visa, med hvilken stor procent en militärlön minskas genom nu omförmälda förhållanden.

Jag skulle vara frestad att nämna åtskilligt mer till förmån för den uppfattning, jag har, men vill icke längre upptaga kammarens tid vid denna timme. Af det jag sagt torde emellertid följa, att jag icke kan dela motionärens uppfattning och än mindre statsutskottets, enär utskottet har i sitt utlåtande ytterligare ytterligare tillskräp motionen i frågan. Helst skulle jag vilja yrka rent afslag å hela mom. b), men då jag haft otur med de föregående yrkanden, jag gjort i dag i kammaren, ber jag att tills vidare endast få göra ett yrkande i den riktningen, att, om skrifvelseförslaget går igenom, dess verkningar må blifva så lindriga som möjligt. Jag anhåller därför få yrka, att mom. b) måtte få följande lydelse: »det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om ej åtgärder kunna vidtagas i ändamål att nedsätta statens framtida kostnader för arméns pensionering, samt, om Kongl. Maj:t finner så kunna ske, Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta förslag i ämnet.

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.
(Forts.)

Friherre Gripenstedt: Såsom den föregående talaren nämnde, förelåg äfven 1893 en motion af herr Lasse Jönsson, men då med yrkande, att, Riksdagen skulle *besluta* ett framflyttande af pensionsåldern för kompaniofficerarne. Denna motion afslogs, såsom vi alla veta. År 1887 hade samme motionär föreslagit en *skrifvelse* i enahanda syfte. Den ledde icke till annan åtgärd, än att Kongl. Maj:t inhemtade yttranden af vederbörande militärmyndigheter, hvilka yttranden nästan alla gingo i afstyrkande riktning, hvarefter saken fick hvilat hos Kongl. Maj:t. Jag föreställer mig, att, om en skrifvelse nu skulle aflåtas, den skulle leda till ungefär samma resultat, och detta skulle vara ganska väl, ty om den skulle leda till det af motionären åsyftade målet, fruktar jag, att derigenom ganska stor skada skulle tillfogas arméns stridbarhet. Att det icke kan vara nyttigt att kompanicheferna blifva några år äldre, ligger i öppen dag. Men dessutom skulle säkerligen en hel del af subalternofficerarne, om de såge sitt advancement fördröjas för en längre tid, begära sitt afsked, och att dessa äro viktigare för armén, än de *äldre* kaptenerna, tycker jag är ganska tydligt. Men för öfrigt skulle, såsom föregående talare nämnde, reservofficerarnes antal blifva betydligt inskränkt genom framflyttande af kompaniofficerarnes pensionsålder. Alla pensionsberättigade officerare äro viss tid efter sedan de tagit afsked, i händelse af krig eller större rustningar, tjänstgöringsskyldige i reserven; de nu ifrågavarande kompaniofficerarne intill fylda 65 år. Deremot äro de officerare, som taga afsked före pensionsåldern, icke skyldige att kvarstå i reserven, och flertalet gör det säkerligen icke heller. Om nu de yngsta och kraftigaste åldersklasserna borttagas från reserven, kan det icke vara annat än till dess skada, och någon ersättning blefve svår att få.

Vid urtima riksdagen blef visserligen en särskild reservofficersinstitution beslutad, men resultatet af beslutet har man ännu icke sett. Men för öfrigt fäster jag mig icke så mycket vid reservofficerarne som vid den aktiva arméns officerare och deras tjänstbarhet. Motio-

Om åtgärder
till minsk-
ning i kost-
naderna för
arméns pen-
sionering.

(Forts.)

nären anför visserligen, att lifskraftigheten och lifslängden skulle ökats så mycket, att flertalet kompaniofficerare skulle vara fullt tjenstdugliga såsom sådana intill 55 års ålder. Att många skulle vara det, eller åtminstone några, betvivlar jag icke, men flertalet tror jag icke skulle kunna uthärda ett fälttågs strapasser. Men deremot är jag fullkomligt öfvertygad om, att flertalet i allt fall skulle kvarstanna och taga ut sina respitår, ty det är icke allom gifvet att själfva känna när dugligheten aftager. Om det nu endast gälde att bereda den förmånen, eller hvad man vill kalla det, för de dugligaste officerarne i kompaniofficersgraden att få kvarstå några år utöfver nu stadgad ålder för det obligatoriska afskedstagandet, skulle jag icke hafva så mycket deremot, men jag vill för öfrigt påpeka, att Kongl. Maj:ts redan har rätt att göra detta, om det anses lända till rikets nytta. Jag medgifver, att denna rättighet blifvit mycket litet begagnad, troligen därför, att motiveringen för en sådan åtgärd i afseende på de lägre graderna förefaller något pretentiös, då det heter att det skall vara till rikets nytta, som en officer får stå kvar. Men jag skulle icke hafva något emot, om användningen af denna Kongl. Maj:ts rättighet något utsträcktes eller underlättades, dock under bestämdt förbehåll, att de officerare, som icke vore tjenstdugliga, finge afgå utan att taga ut sina respitår, och att således strängare bestämmelser om afskedstagande i sådant fall blefve införda. Nu kan man säga, att tre respitår icke kunna göra så mycket skada. Respitären kunna dock blifva flere än tre, dels om en officer efter sedan han inträdt i pensionsålder blifver befördrad, dels och framförallt om en officer vid unga år blifvit befördrad till någon af de högsta posterna och sedan blifver otjenstbar innan han uppnått den lefnadsålder, som erfordras för att få pension enligt graden. Skulle han då taga afsked, får han lägre pension, än hvartill hans grad eljest skulle berättiga honom. Detta gör, att flertalet icke tager afsked förr, än pensionen kan utgå efter den högre graden, äfven om detta skulle draga ut på tiden åtskilliga år. Det är visserligen helt nyligen, som en högt meriterad yngre general icke handlade så, utan afgick med pension jag tror såsom kapten, emedan han ansåg sig icke i alla afseenden fullt krigsduglig. Sådana drag af stolt oegennyttia äro dock mycket sällsynta.

Nu kan äfven invändas, att de högsta officerarne äro förtroende-embetsmän, så att de kunna anmodas om att afgå, i fall de ej äro fullt lämpliga, men i verkligheten användes säkerligen, under lugna förhållanden, ytterst sällan ett sådant medel. Jag erkänner också gerna, att det kan synas hardt och hänsynslöst att stöta på en i öfrigt förtjent person att afgå, därför att han t. ex. af sjuklighet blifvit otjenstbar. Men med — å andra sidan — tanken på de svårigheter, som vid en mobilisering kunna uppstå, om de högre befälhafvarne blifva tvungna att afgå och skola ersättas af nya — med tanken på den villervalla, som då uppstår genom dessa omflyttningar, samt det menliga moraliska inflytandet deraf, att i kritiska ögonblick en hel del af härens högsta befäl går bort, tror jag, att skäl kunna finnas att i detta afseende förfara något mindre hänsynfullt än nu brukas.

Skulle så ske, att en del personer afginge med lägre pension än

den, som är förenad med innehafvande grad, så är ock troligt att någon besparing skulle uppstå för pensionskassan, hvilket är motionärens sträfvan, men för mig är i detta fall icke besparingssynpunkten hufvudsaken. Jag anser, att såväl militära som civila tjänstemän skola åtnjuta de löner, hvartill de äro berättigade, och vill icke knappa in på löner och pensioner, men å andra sidan anser jag, att staten skall för lönen fordra full valuta, det vill säga full arbetsprodukt utaf alla sina tjenare. Detta anser jag vara alldeles ofvisligt, och jag vill därför icke på något sätt tillstodja, att pensionsåldern framflyttas för de personer, som icke äro i full kraft att göra sin tjenst.

Af hvad jag sålunda yttrat torde framgå, att jag ingalunda kan biträda statsutskottets skrifvelseförslag. Helst skulle jag i närvarande stund yrka rent afslag, men åtnöjer jag mig tills vidare med att biträda föregående talares yrkande.

Herr Brehmer: Emedan den åtgärd som här föreslås kan komma att på ett särdeles menligt sätt inverka på arméns tjenstbarhet och krigsduglighet, har jag ansett mig skyldig att säga några ord; och skulle jag helst vilja sluta mitt anförande med att yrka rent afslag å den föredragna punkten. Utskottet föreslår, med anledning af herr L. Jönssons motion, »att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville, efter verkstald utredning, för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder för åstadkommande af minskning i kostnaderna för arméns pensionering». Således skulle Riksdagen *positivt begära förslag till en dylik minskning*. Medlen, hvarigenom minskningen skulle ske, framhåller motionären, och de angifvas också i motiveringen till statsutskottets betänkande. Jag skall be att något senare få dit återkomma.

Hvad nu först en utredning beträffar, torde dervid vara att märka, att en utredning af arméns pensionskassas ställning och det resultat, hvartill en sådan kan leda, icke med fog kan jämföras med den utredning angående civilstatens pensionsinrättning, som skedde för några år sedan, och hvilken af motionären åberopas såsom ett skräckinjagande exempel. Arméns pensionskassa lemnar nemligen endast en mindre del af den pension, som för närvarande enligt gällande pensionsstat utgår till de flesta afskedade militärer. För en kompanichef t. ex. utgör detta belopp endast något mer än en fjerdedel af pensionen, under det att den största delen, fylnaden i pensionen, för dem, som vid afskedstagandet enligt fastställda grunder dertill äro berättigade, tagas af det extra förslagsanslaget och därför jemväl benämnes fyllnadspension. Vare sig nu en utredning af arméns pensionskassas ställning kommer att visa, att densamma kan eller icke kan utan ökad statsbidrag fullgöra den s. k. egna pensioneringen, det vill säga bidraga med det mindre beloppet af pensionen, måste i alla händelser betydliga statsmedel årligen tagas i anspråk i och för fyllnadspensionen. Kongl. Maj:t begärde också vid 1894 års riksdag, att det nu utgående extra förslagsanslaget skulle uppföras på ordinarie stat, hvilken begäran dock blef af Riksdagen afslagen. Jag anser det därför vara obefogadt att i likhet med motionären göra ett allt för stort nummer

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.
(Forts.)

Om åtgärder af en utredning och dess resultat, om man nemligen rätt betänker till minskning i kostnaderna för arméns pensionering. den säregna ställning som arméns pensionering intager.

En utredning är nog icke heller hufvudsaken för motionären. Han föreslår, och Riksdagen skulle, om denna punkt nu förändradt bifalles, *positivt* begära att en *minskning* skulle ske i kostnaden för arméns pensionering. Då man letar efter medel, hvarigenom detta skulle kunna åstadkommas, kommer man in på den *betänkligaste* delen af hela saken. Redan vid 1893 års riksdag väckte herr L. Jönsson en direkt motion om framflyttning af pensionsåldern för kompaniofficerare och underofficerare med vederlikar, hvilken af Riksdagen afslogs. Samma hufvudsyfte, fastän under annan form, genomgår hans nu väckta motion. I sin motivering nämner nu också utskottet ty värr, att framflyttning af pensionsåldern för åtminstone kompaniofficerare och deras vederlikar skulle vara ett säkert medel att åstadkomma besparing, åtminstone motverka ökning, i den redan nu dryga kostnaden för arméns pensionering. Utskottet säger tillika, att detta utan men för härens krigsduglighet skulle kunna ske, derför att medellifslängden och dermed lifskraften under de senare årtiondena i väsentlig grad enligt angifna siffror ökats.

En kompanichef måste emellertid nu för tiden synnerligen i fält — hvartill man naturligtvis får taga största hänsyn — ega en så stor rörlighet och uthållighet samt förmåga att motstå strapatser, att näppeligen någon utom facket stående kan derom göra sig en föreställning. Om nu detta redan är fallet i fredstil, då det gäller att föra små, nummersvaga kompanier — hvilket visat sig vid de tid efter annan återkommande större fälttjenstförföringarna, då i regel en och annan af de äldre kaptenerna måste lemnas hemma — i huru hög grad måste icke då anspråken ställas på kompanichefernas rörlighet och förmåga att uthärda strapatser *i fält*, då det gäller att röra sig med fältstarka kompanier på minst 200 man. En blifvande mobilisering skulle också visa, att redan under nuvarande förhållanden många äldre måste lemnas hemma. Och detta blefve nog i ännu högre grad fallet, om åldersgränsen för det tvungna afskedet skulle framflyttas. Visserligen anför utskottet såsom skäl, att medellifslängden och dermed lifskraften ökats, men detta kan enligt min mening endast ingifva förhoppning, att någon bättring kan komma att inträda med den nuvarande åldersgränsens bibehållande, men alldeles icke åberopas såsom stöd för densammes framflyttning, en åtgärd, som för öfrigt skulle på ett störande sätt ingripa i hela vår härordning och medföra en rubbning i dess innersta grundvalar. Vore hos oss, såsom fallet är i en del utländska arméer, kompanicheferna beridna, kunde man med något fog taga upp frågan om en utsträckning af pensionsåldern. Men jag antager, att Riksdagen icke skulle vara villig ikläda sig det högre anslag, som derigenom skulle blifva nödvändigt.

Motionären anför äfven ett annat medel för vinnande af minskning i kostnaderna, nemligen att höja pensionsavgifterna. Gent emot detta tror jag mig ega fog att draga till minnes den stora kapitalegendom, som i och med den sista löneregleringen öfverlemnades

till staten genom militiebostälernas indragning, hvaraf den nuvarande pensioneringen blef en följd.

Jag tror, att om armén nu disponerade denna kapitaltillgång, skulle densamma kunna uppehålla såväl sin aflöning som sin pensionering. Under sådana förhållanden anser jag det vara hårdt, nästan orättvist, att sätta in fråga en ökning i de redan nu betungande pensionsafgifterna hvilka snarare öfver- än understiga andra löntagares.

Då jag, enligt hvad jag nu anfört, anser, att en utredning egentligen icke skulle komma att visa mer än hvad man redan känner, och att de medel, som angifvits för en besparing, äro i högsta grad olämpliga och orättvisa, skulle jag helst vilja yrka rent afslag å den föredragna punkten, men då endast en medlem från denna kammare i statsutskottet reserverat sig, torde möjligtvis ett afslagsyrkande icke hafva utsigt till framgång, hvarför jag förenar mig med reservanten om den mildare och mindre positiva form på skrifvelseförslaget, som han redigerat; och dertill yrkar jag bifall.

Herr Reuterswärd: Statsutskottet har på enskild motionärs framställning föreslagit Rikslagen att ingå till Kongl. Maj:t med underdånig skrifvelse om vidtagande af åtgärder för åstadkommande af nedsättning i det belopp, som utgjorde statens bidrag till arméns pensionskassa. Denna skrifvelse, i den *förädlade* form — om jag så må kalla den — som af herr Pettersson föreslagits och af andra vunnit understöd, är affattad mera diplomatiskt, men innebär enligt mitt förmenande precis detsamma som den skrifvelse, utskottet tänkt sig, ty vi veta alla, att Kongl. Maj:t — huru än Riksdagen skrifver — kan göra, som Kongl. Maj:t för godt finner. Förutsatt att båda kamrarne kunna förena sig om en skrifvelse i den form, som här senast föreslagits, är det dock ett faktum, att Riksdagen dermed begär, att krigsstyrelsen skall i den rigtning, motionären föreslagit, göra sitt till för att få statens utgifter till pensionskassan nedsatta. Det synes verkligen mig och alla dem, som med mig glädde sig åt den utgång, frågan fick vid urtima riksdagen, egendomligt nog, att man icke ens unnar denna organisation att få afslutas, förr än man är framme för att försämra grunden för densamma. Och grunden är först och främst, att den aktiva armén har fullt tjänstbara och dugliga officerare och framför allt tjänstbara kaptener. Vidare — med den tidigare pensionsrätt, som blifvit dem förunnad, i det att sådan rätt tillkommer dem efter uppnådda 50 lefnads- och 30 tjenstgöringsår, med en respittid af tre år, — har genom urtima Riksdagens beslut ålagts alla i tjenst varande militärer att qvarstå disponibla ända tills de uppnått 65 års ålder. Vill man kanske bibehålla denna stränga skyldighet och dock icke tillåta dem, som finna med sin fördel förenligt att afgå vid 50 eller 51 års ålder, att göra detta med pensionsrätt?

Vi veta hvad det vill säga att, på sätt man tänkt sig, bestämma pensionsåldern till 55 år. Om I, mine herrar, viljen göra eder besvär att slå upp rangrullan, skolen I finna, att skillnaden gör i disponibelt befäl icke mindre än 98 à 100 kaptener. Och hvad är meningen med den tidigare pensionsåldern? Jo, att tvinga de pensionsberättigade att qvarstå disponibla till landets försvar ända tills de fyllt 65 år,

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.
(Forts.)

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering. för tjänstgöring dels å fästningarne och dels vid depoterna och kompaniområdena. Men icke nog dermed. Dem är ålagdt att till och med låta inränga sig i fältarmén, om behovet så påkallar.

När man genom den nya organisationen har förbundet ett sådant, man kan säga, temligen våldsamt vilkor med den tidigare pensionsåldern, hemställer jag, om Riksdagen också anser sig hafva rätt dertill, vill göra hela svenska armén snart sagdt rättslös. Att begagna sig af en sådan rätt skall — vill jag hoppas — åtminstone icke denna kammare tillåta sig.

(Forts.)

Nu är visserligen sant, att skrifvelsen kan af Kongl. Maj:t behandlas såsom Kongl. Maj:t finner för godt. Men jag säger ännu en gång, att I kunnen vara öfvertygade om, att derest båda kamrarna blifva ense om stiliseringen af skrifvelsen, får krigsstyrelsen icke någon lefvandes ro, förr än Riksdagen får ett nöjaktigt svar på denna skrifvelse. Och är det skäl att rifva upp ett på goda grunder fattadt beslut, och derigenom göra alla dem, som gjort sina beräkningar för framtiden efter den nya organisationen, rättslösa, blott därför att Riksdagen tycker, att kostnaden är större än som motionären beräknat. Hvad betyder denna kostnad, när det gäller pensioneringen af hela svenska armén? En fullständig uträkning har verkställts af fullt kompetent person, nemligen professor Gyldén, och denna visar, att när organisationen blifver färdig, skall pensioneringen uppgå till 2 millioner kronor. Vi hafva ännu icke kommit till mer än något öfver 1 1/2 million, och förr än vi nått den gräns och de förutsättningar, som bestämdes, när organisationsplanen vann Riksdagens bifall, förr hafva vi icke rättighet, höll jag på att säga, att skrifva och klaga och derigenom måhända förrycka det hela.

Hvad betyder det att pensionsåldern höjes? Jo, vi se redan att inom svenska armén finnas regementen, till och med bland de garnisonerade, der personer tjänat 20 år såsom officerare och ännu icke uppbära mer än löjtnantslön. Nu vill man än vidare försvåra avancementet för dem, och följden blifver, att de äro nära nog pensionsmessiga, innan de komma in i kaptensgraden. Och man skall få se, att nästan vid hvarje regemente en 6 å 8 kompanichefer måste öfverhoppas, för att man skall kunna få en fullt tjänstduglig person befordrad till major, och hvad det betyder att hafva 5/6 af kaptensgraden missbelättna med hela systemet och tjänstgöringen förstår hvar och en, som har den ringaste aning om hvad krigstukt och krigsduglighet betyda. Det är visserligen 40 år, sedan jag lemnade krigsycket, men så mycket af militäranda har jag dock kvar, att jag anser, att det skulle vara högst olyckligt, om Riksdagen aflåte den föreslagna skrifvelsen, ty icke är den af behovet påkallad, då intet oförutsett inträffat, utan blott därför, att motion derom väckts i Andra Kammaren.

Tiden är långt framskriden; och då vi hafva den glädjen att i dag se bland oss herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, hoppas jag, att han vill inför kammaren tydliggöra vigten och nödvändigheten af organisationens genomförande efter fastställda grunder. Hvarför i onödan besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse, som skall hafva till följd tillsättande af en komité och utredningar

af allehanda slag, då dermed intet kan vinnas? Jag vet icke hvartill detta skall tjena. Och jag är nästan öfvertygad om, att derest statsutskottet noga tänkt sig för, innan det yttrat sig om motionen, skulle icke resultatet hafva blifvit detsamma som nu. Jag hemställer till den ledamot af statsutskottet, som haft courage att gent emot alla öfriga reservera sig, att han icke måtte hålla på det skrifvelseförslag, han nyss framställt, ty det innebär — jag repeterar detta ännu en gång — *i sak precis detsamma* som utskottets, ehuru det i form är något finare.

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.
(Forts.)

Med anledning af hvad jag yttrat, är tydligt, att jag yrkar afslag å hvarje framställning, som går ut på att skrifva till Kongl. Maj:t i förevarande fråga.

Herr statsrådet friherre Rappe: Då, såsom här är fallet, fråga endast är om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, brukar ju icke något yttrande gifvas från statsrådsbänken. Men som jag blifvit direkt interPELLERAD, vill jag säga några ord, i synnerhet som frågan, såsom påpekats, är af en utomordentligt stor vikt. Den långt framskridna tiden gör det nödvändigt för mig att så mycket som möjligt söka begränsa mig.

Då denna riksdag började, väntade man sig, att de frågor, som skulle komma före på fjerde hufvudtiteln, väl hufvudsakligen endast skulle beröra arméns materiel. I dag befinna vi oss å nyo plötsligt midt inne i ett spörsmål om organisationen, och en af dess allra viktigaste delar träder oss till möte. En armés organisation hvilat nemligen på två grundpelare: *tillräcklig öfning* och *fullgodt befäl*. Efter långvariga strider lyckades omsider svenska folket att genom beslutet år 1892 komma till en arméorganisation som, om den också icke kunde sägas fullt tillfredsställa berörda fordringar, dock gjorde det på sådant sätt, att organisationen kunde sägas militäriskt antaglig. Tydligt är, att, om den ena af de nämnda faktorerna förete någon svaghet, komplettering måste vinnas genom att den andra faktorn göres så mycket bättre. Också hoppades man på att, oaktadt arméns öfningstid enligt 1892 års förbättrade härordning var kortare än i andra länder, armén dock genom den ersättning, man egde i de goda kadreerna, i det hela taget skulle kunna fylla sin uppgift.

Här sättes i fråga, såsom påpekats, ett farligt angrepp mot armébefälet, hvarigenom, om det vunne framgång, denna del af arméorganisationen skulle högst väsentligt försämras. Jag vill nu framställa några synpunkter, på grund af hvilka det klart skall visa sig, hvori denna försämring består. Visserligen har detta af föregående talare i viss mån antydts, men jag tror att saken behöfver än kraftigare betonas. I betänkandet säges: »det Kongl. Maj:t ville, efter verkstald utredning, för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder för åstadkommande af minskning i kostnaderna för arméns pensionering». En sådan minskning är icke möjlig med mindre den ålder, då militärbefälet skall taga afsked, väsentligt framflyttas. Det nämndes af den föregående talaren, att då förslaget till pensioneringens ordnande för härens befäl först framlades, ådagalades genom professor Gyldéns beräkningar, att två millioner kronor skulle komma att utgöra maximum

Om åtgärder för det till pensioneringens upprätthållande erforderliga kreditiv. till minskning i kostnaderna för arméns pensionering. (Forts.)

Dävarande chefen för landtförsvarsdepartementet trodde emellertid på grund af beräkningar, gjorda med ledning af de faktiska förhållandena, att flere officerare, än professor Gylden antagit, skulle taga afsked innan de blefve pensionsmessiga, hvarigenom kreditivet kunde nedsättas till ett maximum af 1,600,000 kronor. Att man skall komma upp till ett två millioners kreditiv, om ingen ändring göres i nu gällande pensionsgrunder, är således icke säkert, ehuru väl möjligt, ty genom 1892 års förbättrade härordning ökades befälets antal, officerarnes t. ex. med öfver 200.

En minskning af kreditivets belopp kan under sådana förhållanden omöjligen ske, med mindre man framflyttar den ålder då befälet skall taga afsked. Men huru mycket behöfver pensionsåldern framflyttas? Jag har rätt mycket sysselsatt mig med denna fråga, så att jag vet huru långt ungefär man behöfver gå för att komma till verkligt resultat. Allra minst måste man framflytta afskedstiden för kaptensgraden till 55 år. Härigenom vinnes något mer än 200,000 kronor. Att framflytta afskedstiden för de högre graderna spelar deremot icke så stor rol, hvadan antagligt är, att man för att minska kreditivet måste ännu ytterligare skjuta fram pensionsåldern för kaptensgraden och dessutom låta befälet i vidsträcktare mån än nu är fallet bidra till sin pensionering. Men det är just detta, att framskjuta den tid, intill hvilken en kompanichef får tjenstgöra — skulle man än stanna vid 55 år — som jag anser så ytterst skadligt för armén.

År 1893, eller förra gången denna fråga var å bane, var jag i tillfälle att för kammaren påvisa de stränga fordringar på krigsduglighet, som *måste* ställas på officerscorpsen, och jag upprullade en tafva öfver de strapatser, som i krig äro oundvikliga för dem, hvilka skola till fots föra befäl. Jag visade på vigten af kaptensgraden, som är den högsta grad, inom hvilken man kommer i omedelbar beröring med mannen i ledet. Denna nära beröring mellan befälet och truppen är fortfarande af omätlig vigt för härens moraliska kraft, huru mycket man än må tänka sig de materiella krigsmedlens utveckling. Kriget är och förblir alltid ett drama. Det är med menniskor som der handlas och på hvilkas uppträdande allt beror, och därför *måste* den, som står i omedelbar beröring med truppen, vara sådan, att folket kan se upp till honom såsom i alla afseenden duglig och skicklig att föra det mot fienden. Om pensionsåldern framflyttas, komma kompanichefernas fysiska krafter att svika, befälet kommer att blifva efter truppen och skall icke kunna utföra sina åligganden såsom sig bör. Jag visade på de långa marscher en modern truppafdelning måste kunna utföra och som betingades af de nutida härarnes oafåtliga rörelser, hvilka rörelser i fält äro absolut nödvändiga. »Det är de hvilka förstå att manövrera, som vinna seger», sade Napoleon. Jag visade på kompanichefernas ansträngande uppgift efter marscherna, vare sig det gäller strid, bevakning eller bivuak. Jag visade med ett ord på, att nutidens krigföring är så beskaffad, att, för att ledaren af den utomordentligt viktiga taktiska enheten, som benämnes kompaniet, skall rätt kunna sköta sin upp-

gift, fordras af honom en hög grad af fysisk vigör. Af allt detta framgick tydligt, att ett allmännare begagnande af officerare, som öfverskridit 50 år, till dylik tjenstgöring skulle leda till tjenstens försummande och sålunda hela arméns försvagande. Man kan lätt beräkna kaptenernas ålder, i händelse att en sådan framflyttning af pensionsåldern komme till stånd som den angifna. Medelåldern blefve något öfver 48 år. Vid första påseendet kan det tyckas, som om detta icke vore så farligt. Men om man betänker, att halfva antalet kaptener då blefve öfver 48 år, tror jag, det skarpt skall träda i dagen, hvilken skada skulle tillfogas armén genom en dylik framflyttning af pensionsåldern.

Jag har nu påvisat den första olägenhet, som komme att följa af ett godkännande af det förslag, som är å bane. Men jag skall framhålla äfven några andra synpunkter. En af förslagets följder skulle blifva: *försämrade befordringsförhållanden*. Olägenheten häraf kanske icke genast så tydligt framträder. Men låt oss då tänka efter. Den unge mannen blir nu officer vid 21 à 22 års ålder. Han får att börja med — vid indelta armén — 600 kronor såsom underlöjtnant, sedermera 900 och så 1,200 kronor såsom löjtnant. Om han nu först vid omkring 48 års ålder blefve kompanichef med 2,800 kronors lön, hvarigenom han, när tjenstgöringspenningar räknas till och möjligen arfvode såsom kompaniområdesbefälhafvare, hunnit till sådana löneförhöjningar, att han kunde stifta familj, vore det ju något ytterst nedslående. Det skulle, såsom lätt inses, verka skadligt i moraliskt afseende på hela subalterngraden. Och jag vet icke, huru de skulle kunna existera, då den nya härordningen, långt från att ställa det i ekonomiskt hänseende fördelaktigare för subalternerna, tvärt om genom den långa tjenstgöringen och den deraf följande större svårigheten för dem att få extra civila förtjenster har gjort det svårare för dem att förskaffa sig nödortftig lifsbergning. Äfven ur en annan synpunkt skulle de försämrade befordringsförhållandena verka skadligt. Hvar och en, som fått sin uppfostran och kommit ut i lifvet, behöfver ställas på en plats, der han fullt kan göra sig gällande. Att tjena i subalterngraden passar väl för den unge mannen, men när han blifvit äldre och utvecklats till mogen man, framträder kraftigt hos honom behovet att få ett sjelfständigt befäl, som motsvarar hans andliga utveckling. Det är en moralisk faktor, som här spelar in, och denna får icke heller — allra minst i vår tid — lemnas å sido. — Subalterngraden kommer sålunda genom pensionsålderns framflyttande att väsentligen försämras.

Men jag går tillbaka till kompanichefsgraden, om hvilken jag nämnde, att den skulle genom den föreslagna åtgärden icke kunna i fysiskt hänseende motsvara de fordringar, som måste ställas på densamma. Äfven i moraliskt hänseende skulle den försämras, hvilket ock antyddes af föregående talare, då han påvisade, att antalet af de kaptener, som skulle komma att förbigås vid befordran till regements-officer, skulle genom ett dylikt förslag blifva ökad. Nu blifver kanske *en och annan* af de äldre kaptenerna vid hvarje regemente förbigången, när det gäller majorsbefordran, och redan det är en olägenhet. Man kan nemligen icke begära, att den förbigångne skall

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.

(Forts.)

Om åtgärder med samma nit göra sin tjänst som den, som hoppas på vidare be- till minsk- fordran. I andra länder förekommer man detta skadliga förhållande ning i kost- genom att låta de äldre, som icke kunna befordras, få afsked med naderna för pension, hvarigenom inga förbigångna tjena kvar. I vårt land kan arméns pen- något sådant beklagligen icke sättas i fråga, men nog vore det natur- sionering. ligare — så vida vi anse 90 dagars öfning för våra värnpliktige vara (Forts.) ett maximum, utöfver hvilket vi icke under närmaste framtid kunna gå — om vi sträfvade efter att förbättra härorganisationen genom att för arméns officerare vinna tidigare pensionering, än nu är fallet, i stället för att, såsom motionen ger vid handen och utskottet önskar, gå i alldeles motsatt riktning. Om nu följden af pensionsålderns framflyttning blifver, att i allmänhet öfver hälften af kaptenerna vid hvarje regemente kommer att vid majorsbefordran varda öfverhoppad, så kan det icke hjälpas, att andan inom denna mycket viktiga befäls- grad deraf högst ogynnsamt påverkas, och äfven ur denna synpunkt skulle sålunda den ifrågasatta åtgärden verka förderligt.

Jag har ännu en synpunkt — den viktigaste — den visserligen äfven påpekats, men som jag ännu mera vill accentuera, nemligen förlusten för hären vid mobilisering af de mest krigsdugliga utaf de för sådant tillfälle krigstjenstskyldige bland de afskedade officerarne. Då den nuvarande härorganisationen hösten 1892 af kammaren debatterades, gjordes af flera utaf kammarens ledamöter den invändning mot hela förslaget, att det lede af den svagheten, att antalet officerare vore väl ringa i förhållande till den armé, som skulle mobiliseras. Derpå svarades å andra sidan: ja, det är sant, det är icke så många officerare, vi hafva i ständig tjänstgöring, men vi hoppas få en tillgång, hvarigenom dock antalet vid mobilisering skall blifva tillräckligt, dels i reservbefälsinstitutionen och dels i de officerare, som tagit afsked, men äro underkastade skyldighet att vid krigsfara inkallas i tjänstgöring och af hvilka de dugligaste kunna utväljas för den aktiva hären och de öfriga användas på mindre ansträngande platser. Jag vill erinra om, att i 1875 års härordningsförslag, som städse uppstälts såsom mönster, utgjorde de fasta officerarnes antal 2,567. I det förslag, som år 1878 på initiativ af en majoritet i Andra Kammaren framlades, var officerarnes antal 2,660. Sedermera blef i 1883 års förslag antalet nedsatt med 500, och 1892 minskades antalet med ytterligare 200, eller till ett sammanlagdt antal af blott 1,953. Det var således en ganska berättigad anmärkning, som gjordes, att man med afseende å officerarnes antal gått till den lägsta möjliga gräns. Och det var endast under förutsättning, att i de officerare, som tagit afsked, ega en reserv att tillgå, som man kunde acceptera det förslag, hvilket blef af Riksdagen antaget. — Nu har visat sig, att reservofficersinstitutionen med mycken svårighet kan föras fram. Och en af de viktigaste uppgifter för framtiden blifver för visso att söka få en lösning af denna fråga. Den kommer att kräfva ökade anslag och möjligen äfven nedsättning uti de fordringar, som hittills ansetts behöfliga för officersbildningen. Om man förutser dessa svårigheter i afseende å den ena delen af den för krigstid beräknade befälsreserven, icke är då tidpunkten kommen att på samma gång försvaga den andra genom att, så att säga, med ett enda penndrag minska an-

talet af de afskedade officerare, som äro krigstjenstskyldiga och på samma gång tjenstdugliga. Då omkring 40 procent af kaptenerna taga afsked vid 50 års ålder, hafva vi i denna stund åtminstone 100 tjenstdugliga officerare som i krig kunna sättas in i aktiva armén. Och om vi räkna till 65 års ålder, finnes derutöfver att tillgå något så när hvad som erfordras för etapper, fästningar och depôtér. Framflyttas åter pensionsåldern, så går man miste om de bästa af dessa officerare, och enda utvägen att förhindra nedbringandet af officersantalet vid den mobiliserade armén varder att *öka antalet aktiva officerare på stat* i motsvarande förhållande, en åtgärd, den Riksdagen väl dock icke lär finna ekonomiskt fördelaktig.

Det är dessa synpunkter, jag velat framhålla, innan I, mine herrar, fatten beslut. Och jag vill säga, att mitt intryck af förslaget är, att det innebär nära nog detsamma, som om det sattes i fråga att nu sätta ned öfningstiden för de värnpliktige från 90 till 80 dagar eller något sådant. Ty, såsom sagdt, det är på de båda grundpelarne: *nöjaktig utbildning* och *fullgodt befäl*, som arméns duglighet hvilat.

Herr Lundeberg: Herr greve och talman! Säsom af utskottets motivering framgår, hafva motioner i enahanda syfte som denna förut förelagt till Riksdagens behandling, och äfven en gång, år 1887, föranledt en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning. Sista gången, denna fråga förelåg för Riksdagen, var år 1893. Utskottet föreslog äfven då en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket förslag antogs af Andra Kammaren, men förkastades af den Första, hvarigenom frågan för den gången förföll. Då, såsom nu, betingades motionen af farhågan, att det för ändamålet beviljade kreditivet skulle visa sig vara otillräckligt och att således ökade anslag efter hand skulle blifva nödvändiga. Denna återkommande farhåga lærer väl icke kunna väcka förvåning, då man vet, att utredningar inom flera andra pensionskassor resulterat i att kassorna, delvis åtminstone, icke utan särskilda tillskott kunnat fullgöra sina förbindelser, hvilket till en del berott derpå, att de på sin tid förstådda grundläggande beräkningarna varit baserade på en vida högre räntefot, än som på senaste tider gått, hvarigenom kassornas inkomster högst väsentligt minskats. En annan mäktigt välgående faktor har, såsom här i dag blifvit framhållet, varit, att medellifslängden under sista decenniet betydligt ökats, hvaraf har blifvit en följd, att kassorna fått utbetala pensioner längre tid, än som varit beräknadt, hvarigenom deras ställning naturligtvis försvagats.

Det föreliggande spörsmålet är således icke oviktigt. Huru det på ett tillfredsställande sätt skall kunna lösas, är icke godt att afgöra, särskildt då vid frågans öfvervägande *först och sist* måste tillses, att icke genom vidtagna förändringar arméns försvarskraft eller försvarsväsendet på något sätt försvagas.

De för ändamålets vinnande antydda utvägar hafva hittills varit hufvudsakligen två. Den ena att *ålägga officerarne* att för sin pensionering kontribuera med större belopp än hitills. Med de små löneförmåner, som officerarne åtnjuta, och med den allt mer växande svårigheten för dem att kunna erhålla extra förtjenster, enär deras

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.

(Forts.)

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.

(Forts.)

tjänstgöringstid allt mer ökas, lärer icke någon reglering på detta sätt kunna ske.

En annan angifven utväg har varit att framskjuta pensionsålderns inträdande. Efter herr statsrådet och chefens för landförsvarsdepartementet nyss hållna uttalande är jag för min del mycket tveksam, huru vida denna utväg låter sig förena med bevarandet af arméns tjänstbarhet. Deremot hafva blifvit anförda kraftiga och bevisande skäl och äfven framhållits afsevärda synpunkter. Huru vida dessa olägenheter skulle i någon mån kunna inskränkas derigenom, att i sammanhang med pensionsålderns framflyttande en framflyttning skedde i det pensionerade reservbefelets tjänstgöringstid, derom tillåter jag mig icke döma. Denna utväg borde emellertid tagas i öfvervägande, då frågan en gång kommer före.

Under nu angifna förhållanden är jag således för min del benägen att biträda den af reservanten föreslagna formulering, som, på samma gång den afser att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet vid ifrågavarande angelägenhet — och detta har ju varit utskottets mening och önskan och ligger också i utskottets kläm — likväl icke absolut påkallar, att Kongl. Maj:t skall framkomma med förslag till åtgärder, der sådana pröfvas vara för armén eller landets härväsen icke nyttiga eller icke lämpliga.

För min del är jag i allmänhet icke mycket böjd för skrivelser till Kongl. Maj:t, då jag väl inser det stora, ofta lönlösa arbete, som deraf framkallas. Då emellertid i närvarande tidpunkt försvaret kräfver stora uppoffringar och stora kostnader och nu föreliggande fråga står i ganska intimt sammanhang med dessa, anser jag, att frågan icke utan föregående pröfning bör läggas å sido. Och i olikhet med en föregående högt ärad talare vågar jag förmena, att, om en utredning lemnar svar på denna fråga — svaret må blifva hvilket som helst — frågan kanske kan finna sin lösning. Men framkallas icke någon utredning, lärer denna fråga komma att stå på dagordningen år efter år, till dess svar är gifvet.

Att statsutskottet eller dess enskilda medlemmar — med de skyldigheter, som äro lagda på utskottet, och med det ansvar, som utskottet har att bära — söker att så mycket som möjligt intränga i möjligheterna för rimliga besparingar, det tror jag ej kan lända utskottet till klander.

Jag yrkar bifall till reservantens förslag.

Herr Falk: I kunnen väl förstå, mine herrar, att jag skulle kunna hafva mycket att anföra i denna viktiga fråga. Men jag är öfvertygad, att kammaren med hänseende till den långt framskridna tiden, är tacksam, om jag yttrar mig så kort som möjligt. Jag inskränker mig således till att i hufvudsak instämma med dem af föregående talare, som ogilla utskottets hemställan. Jag kan emellertid icke underlåta att uttala en protest mot utskottets påstående, att den utredning i föreliggande fråga, som skedde år 1889, icke skulle vara »uttömmande». Jag vill tvärt om påstå, att hvar och en, som fördomsfritt och utan förutfattade meningar tager kännedom om densamma, skall finna, att den icke lemnar något öfrigt att önska i fråga

om klarhet och fullständighet. — Utskottet vill emellertid hafva ny utredning. Det är mycket tvifvelaktigt, om utskottet, derest en sådan erhöles, skulle nöja sig dermed, ty utskottet är, såsom kammaren mer än en gång lärer haft tillfälle erfarat, icke lätt att tillfredsställa, då det är fråga om utredningar. — Utskottet fordrar nu icke blott en utredning, utan derjemte helt kategoriskt och utan afseende på, hvilket resultat en sådan utredning skulle medföra, »att Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder för åstadkommande af minskning i kostnaderna för arméns pensionering». Så står här uttryckligen. Nu är ådagalagdt, att en sådan minskning icke kan åstadkommas annat än på två sätt, *antingen* genom att höja pensionsåldern *eller* genom att höja pensionsavgifterna. Det första sättet är ur militärisk synpunkt absolut förkastligt. Det andra sättet är från billighetens synpunkt förkastligt. Hela frågan, motionen och utskottets utlåtande, förtjenar därför, enligt mitt förmenande, icke något afseende. —

Den förste talaren yttrade, att han skulle helst önska afslag, men att, enär han blifvit varnad af de motgångar, han förut i dag rönt, han icke vågade sig på ett yrkande härom. Jag för min del, som icke fått någon varning, hyser icke någon betänklighet, herr greve och talman, att yrka, det kammaren med *afslag* å mom. b) måtte besluta, att herr Jönssons motion icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Crusebjörn: Med hänsyn till den sena timmen och med afseende på den fullständiga utredning, denna fråga fått från statsrådsbänken, inskränker jag mig till att helt enkelt förena mig i yrkandet om afslag å den föredragna punkten.

Friherre Gripenstedt: Förra gången jag hade ordet, anslöt jag mig tills vidare till reservantens förslag. Nu, då afslagsyrkande framstälts, anhåller jag, som icke deltagit i utskottets behandling af frågan och således är oförhindrad härtill, att få ansluta mig till det rena afslagsyrkandet.

Herr Abelin: På de under diskussionen anförda skäl får jag yrka rent afslag å den föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande moment, om hvars godkännande ingen af kammarens ledamöter gjort framställning, yrkats, dels att utskottets hemställan skulle afslås, dels ock, af herr *Pettersson, Fredrik Emil*, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om ej åtgärder kunde vidtagas i ändamål att nedsätta statens framtida kostnader för arméns pensionering samt att, om Kongl. Maj:t funne så kunna ske, Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta förslag i ämnet.

Sedermera gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan och derefter propositioner i enlighet med nämnda två yrkanden; och

Om åtgärder till minskning i kostnaderna för arméns pensionering.
(Forts.)

förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 27.

Utskottets hemställan bifölls.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr talmannen hemställde, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,56 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 13, angående vissa delar af tullbevillningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 11 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 3.

Vid föredragning af statsutskottets den 11 i denna månad bordlagda memorial n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut med afseende å punkterna 1 och 4 af statsutskottets utlåtande n:o 31, angående så väl Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik som inom Riksdagen väckta förslag angående jernvägsbyggnader för statens räkning, godkändes de i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 11 innevarande mars bordlagda utlåtanden n:is 34—36.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 10, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande;

n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende;

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; och

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring af gällande bestämmelser rörande förräntandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond;

dels ock till Riksdagens skrifvelse, n:o 12, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

Uplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 15, till Konungen, angående ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets under dagen bordlagda betänkande n:o 13 skulle på föredragningslistan till nästa sammanträde uppföras näst framför de två gånger bordlagda ärendena.

Kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
